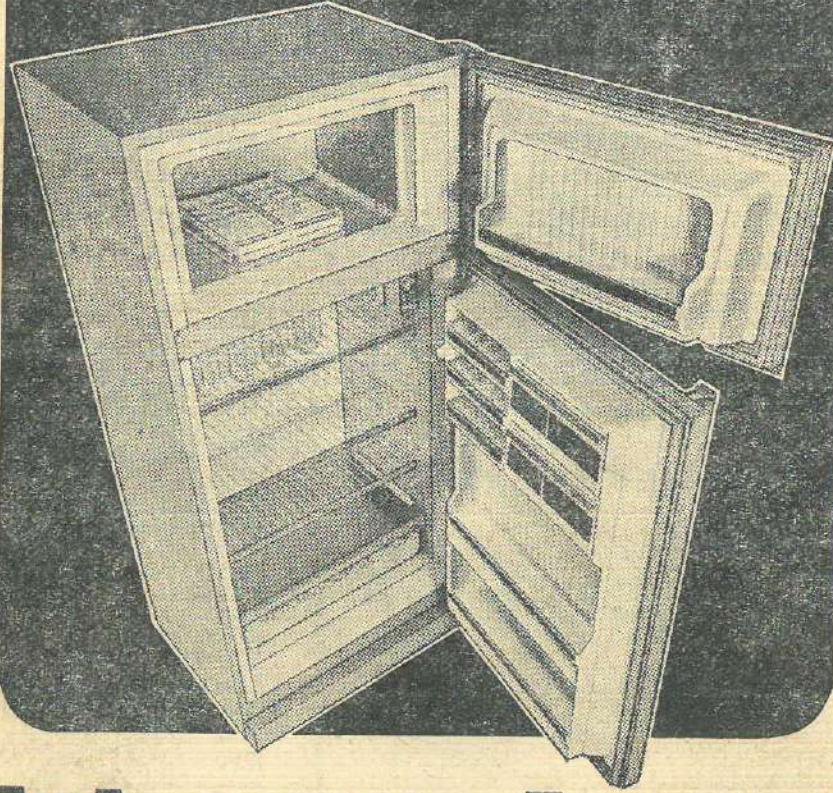

ARÇELİK dupleks

İKİ AYRI SOĞUTMA TEK MOTORLA

Arçelik Duplex'te, normal bir buzdolabı olan alt bölme için gerekli soğutmayı da, üstteki "derin dondurucu" bölme için gerekli o müthiş soğutmayı da tek motor sağlar. Böylece, daha az elektrik sarfıyatı ve daha az arızalanma ihtimaliyle daha masrafsızdır Arçelik Duplex. Daha sessizdir.

Tek motorlu Arçelik Duplex'te yiyeceklerle içeceklerle ayrılan yer daha büyüktür. İki ayrı soğutma tek motorla! İki kapılı buzdolabı yapımında bütün dünyada uygulanan sistem budur. Yurdumuzda yalnız Arçelik, Duplex'te bu sistemle başlamış, bu sistemle devam etmektedir!

Genel Satıcıları:
BEKO TİCARET A.Ş.
Tel.: 49 00 39
BURLA BİRADERLER ve Şn.
Tel.: 45 52 00

kalitede öncü... fiyatla ölçü

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

EYLÜL 1974

İÇİNDEKİLER:

M. Şakir Ülkütaşır Anlatıyor	Kâmil TOYGAR
Mihnet - Keşan'da 150 Yıl Önceki Tekirdağ	Aydın OY
Midyat - Dargeçit Çevresinden Atasözleri	İhsan BÜYÜK
Halk Oyunlarımızda Uygulama ve Eleştiriler	Sabahattin TÜRKÖĞLÜ
Çankırı'da Ayakkabıcılık	Doç. Dr. M. Kemal ÖZERGİN
Kitaplar Arasında: "Köroğlu Destanı"	Seyfi KARABAŞ
Çubuk'un Kızılöz Köyünde Kalaycı Çocuk Oyunu	Seyda OĞUZER
Eczacılık Açısından Aktarların Hazırladıkları İlaçlar	Dr. Ec. A. DEMİRHAN
Diyarbakır'dan Beş Efsane	Şevket BEYSANOĞLU
Acıpayam Çevresinde "Senek"	Yaşar ÇAĞBAYIR
Antakya'dan Hikâyeler: Derler Memleketinde Nizam	Dr. Edip KIZILDAĞLI
Sazın Tellerinden Posta ve Telgraf Tellerine	Yük. Zir. Müh. Azmi GÜLEÇ
Çalışta Altmış, Vuruşta Yetmiş Can Telef Eden Kara Mısıdafa	- Os. SINAYUÇ
I. Uluslararası Türk Folklor Kongresi	T.F.A.

Boğaziçi Üniversitesi Halkbilimi Yıllığı

BİZE GELEN KİTAPLAR

SAYI: 302

KURUŞ: 250

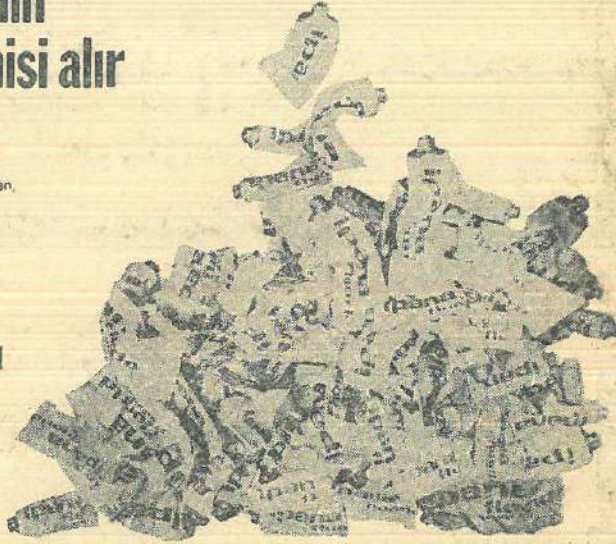
İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA ÇIKAR HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

her biten
ipananın
yerini bir yenisi alır

İpana'nın dişlere kazandırdığı eşsiz beyazlıktan, ağza verdiği serinlikten, ferahlıktan vazgeçemedikleri için... İpana Fluorid, diş minelerini sertleştirir, çürümeleri önleyen, diş ve ağız sağlığını koruyan diş macunudur.

ipana
fluorid

800'den fazla şube ile
HER YERDE HER ZAMAN
hizmetinizde

T.C. ZIRAAT BANKASI

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

KURULUŞU : AĞUSTOS 1949
AYDA BİR DEFA İSTANBUL'DA ÇIKAR HALK BİLGİSİ DERGİSİ
SAHİBİ : İHSAN HİNÇER

No. 302

EYLÜL 1974

YIL : 26 — CİLT : 15

'M. Şakir Ülkütaşır Anlatıyor...

Konuşan : Kâmil TOYGAR

Mehmet Şakir Ülkütaşır (Doğumu: 1894) Türk Kültürüne, özellikle Türk Folkloruna emek vermiş, yaptığı derleme, araştırma ve değerlendirmelerle bu alanda sayısız eserler hazırlanmış eski bir Folklor ustasıdır.

Türk Folkloru'nun tesbitinde büyük işler başarmış Halkevleri'nin de eski bir mensubu olan Ülkütaşır, içinde bulunduğumuz günlerde doğumunun 80. yıldönümünü idrak etmiş bulunmaktadır.

Özellikle Halkevlerinin Türk Folkloruna yaklaşımını yansıtan görüşlerini aşağıda sunuyoruz.

Soru — Halkevlerinin kurucuları arasında hayatta kalmış birkaç kişiden birisi de sizsiniz. Türkiye'de Folklor konularının önem kazanmasında —Türk Halk Bilgisi Derneği'nden sonra— Halkevleri'nin büyük hizmetleri olmuştur. Eski bir Halkevi olarak bu kuruluşların Folklorumuza yaptığı hizmetleri açıklayabilir misiniz?

Cevap — Hay - hay! Kısaca ve memnunlukla açıklayayım. 19 Şubat 1932 günü demek (bundan tam 42 yıl önce), kurucu üye olarak "Samsun Halkevi"ni açtık. Vilâyet erkânı, Halk Partisi bölge müfettişi, öğretmenler ve kalabalık bir halk bu açılış töreninde bulundu.

Evimiz, tam teşkilâtlı idi. Ben (Ülkütaşır), Maarif (Millî Eğitim) Müdürü rahmetli Cemal Gültekin, Edebiyat Öğretmeni (Halk hikâyeciliğinin bugünkü dedesi) Eflâtun Cem Güney, Halkevi'nin "Dil, Edebiyat, Tarih" kolunun başlıca faal üyeleri arasında idik. Kolumuzda daha birkaç arkadaş vardı. Fakat adlarını şimdi pek hatırlıyamıyorum. Ben bölge halk ağzındaki öztürkçe sözleri, Cemal ve Eflâtun Cem beyler de Samsun ve Çevresi halk edebiya-

tı mahsullerini derleme işleri ile uğraşıyorduk. Yanılmıyorsam bize biraz sonra, rahmetli öğretmen Kâzım Dılcimen bey de katıldı, Samsun ve çevresinin tarihini tesbite çalıştı. Vesika, malzeme topladı. Spor Kolu Başkanı da bir ara milletvekiliği yapmış olan Muhittin Özkefeli idi.

Ben, Cemal Gültekin ayrıca "İl Söz Derleme Komisyonu"nda da birlikte çalıştık. Bu komisyonda, aynı zamanda Halkevi'ni de temsil ediyorduk. Samsun Halkevi, gerçekten semereli bir şekilde çalışıyordu. Bugün bu devre arkadaşlarımdan çoğu ölmüştür. Hatıralarını tâzizen anarım.

Mart 1933 başlarında Ankara'ya "Türk Dili Tetkik Cemiyeti - şimdiki adıyla Türk Dil Kurumu"na derleme kolu uzmanı olarak getirildim. Ben Kuruma geldiğim zaman bir yazar olarak mücehhezdim. Ankara'da bilhassa 1923 den beri Kültür sahasındaki neşriyatımı yakından bilen bir hayli zat ve arkadaş da vardı. Ankara'ya gelince de "Ankara Halkevi" Dil, Tarih, Edebiyat kolunda çalışmaya başladım. Birçok kıymetli arkadaş bu kolda çalışıyordu. Senatör ve yazar Hıfzı Oğuz Beka-

ta (Çığır sahibi), Filolog Dr. Hâmit Koşay, T. Tarih Kurumu Genel Müdürü Uluğ İğdemir bugün hayatta olan eski Ankara Halk-evi arkadaşlarındandır. Başta muhterem Başkanımız Nâfi Atuf Kansu olmak üzere Hasan Fehmi Turgal, Hüseyin Namık Orkun, Enver Behnan Şapolyo, İshak Refet Işırtman v.s., v.s., hepsi de ölmüşlerdir (1). Halkevleri bugün de devam ettiğine ve ben de kayıtlı bir üyesi bulunduğuma göre tam 42 yıllık bir Halkevciiyim. Ülkü dergisinde (II. nin sonları ile bilhassa III. seride) millî kültürümüze ait bir hayli mal-kalem çıkmıştır.

Türkiye'de Folklor ve Etnografya sahasındaki çalışmalarla bu yolda yapılan yayınların devamlı (hatta istikrarlı da diyebiliriz) bir şekil almasında, konunun yurt dışında yayılıp önem kazanmasında "Halkevleri'nin" pek geniş ve büyük hizmeti olmuştur. İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa, Adana gibi büyük merkezlerden başka, ikinci, üçüncü derecedeki şehir ve kasabalarımızda Halkevleri (bu arada köylerde de Halkodaları) kurulmuş (açılmış), bunlar —bilhassa şehirdekiler —mahalli tarih, kültür araştırma, derlemelerini ihtiva eden, kütüphaneler dolusu deyimine "mâsadak", dergi ve kitaplar yayınlamışlardır. İstanbul, Ankara, İzmir gibi mer-

kezlerde, profesör ve diğer teknik uzmanlara çok faydalı konularda çeşitli ve serili konferanslar verdirmişlerdir. Bu konferanslardan önemli bir kısmı da broşürler halinde yayınlanmıştır.

İşte, bu arada her bölümü, dalı üzerinde yapılan Folklor ve Etnografya çalışma ve yayımları da iftihar edilecek kadar önemli ve bol olmuştur. Yalnız burada şu noktayı da bilhassa belirtiyim ki, eski Halkevleri'nin bu geniş ve bol yayımları, hemen umumiyetle, toplama - yayımlama niteliğinde kalmıştır. Ne olursa olsun, eski Halkevlerinin Türk - Türkiye kültürü üzerine sarfettikleri bu şekil çalışmaları, her anlamıyla, çok övülmeğe layıktır (2).

Yine yurt ölçüsünde millî ve kültürel bir çalışmanın gerçekleşmesi, ilâveten şurlu bir Atatürk devrimciliğinin teessüsü için yeniden kurulup çalışma alanına intikal ettirilmiş olan bugünkü Halkevleri, çok üzümlere söylüyorum ki millî kültür sahasında hiç de verimli olmamış ve olamamaktadır. Bugün, memleketimizde gözle görülür ve elle tutulur bir millî kültür bunalımı vardır. Bence daha çok bir kültür müessesesi ve örgütü olan Halkevlerini, bu bunalımı önleyecek şekilde mücehhez bir duruma getirmek en başta gelen bir vazife olmalıdır. Halkevleri millî kültürümüzü yayamazsa vazifesini yapmış sayılmaz. Oyunlar, türküler "Evimizin" tâli derecede bir görevidir; güvenmiyelim mesainin bir garnitürüdür.

Eski Halkevi "ruh ve zihniyeti"ni bugünkü Halkevi gençler, hatta aydınlar arasında "ruh ve zihni melekeler" haline getirmek lâzımdır. Bizim kuşak bu sayede ve bu fikrî eğitim içinde muvaffak olmuştu. Kısacası eski ve ülküsüne bağlı bir Halkevi olmam dolayısıyla bugünkü durum, bende pek önemli bir üzüntü yaratmaktadır.

(1) Hepsini de birer değer olan bütün bu arkadaşlarla birlikte çekilmiş bir hatıra remimiz Hakimiyet-i Milliye'de çıkmıştır.

(2) Eski Halkevleri'nin çalışma ve yayımları hakkında Sayın M. Şakir Ülkütaşır'ın "Cumhuriyetle Birlikte Türkiye'de Folklor ve Etnografya Çalışmaları" adlı eserinde etraflı bilgi vardır (Kültür Müsteşarlığı 50. yıl yayımları, sayfa: 57-74).

Mihnet - Keşan'da 150 Yıl Önceki Tekirdağ

Yazan : Aydın OY

Tarih ile edebiyatın birbirlerine olan yakınlığı öteden beri bilinmektedir. Özellikle şehrengizler, gazavâtnameler, mesneviler, hem tarih hem de edebiyatla ilgili iki yönlü eserlerdir. Keçecizade İzzet Molla'nın Mihnet - Keşan'ı da yalnız edebiyat kitabı olmakla kalmaz; tarih, folklor ve etnoğrafyanın yer yer yararlanacağı bir kaynak olarak çok yönlü bir değer kazanır.

Türk Dili dergisinin "Gezi Özel Sayısı"nda Mihnet - Keşan'ın kimi bölümleri bugünkü dille verildi. (a.g.y., s. 510 - 518). Kitabın, Dr. İbrahim Kutluk eliyle sadeleştirilenleri ölçüsünde ilginç bir bölümü de "Merhale-i Tekfurdağı"dır. İzzet Molla burada 150 yıl önceki Tekirdağ'ı anlatıyor. Bu yazıda, önce metni verecek, arkasından da birtakım açıklama notlarıyla değerlendirmeye yolunu tutacağız.

- 1 Rodosçuk ki deryâ kenârındadır
Herakl'in derûn-ı diyârındadır
- 2 Herakl'e Ereğli idi taht-gâh
Eğer o ise meşhûr olan pâdşâh
- 3 Ana nâme yazmıştı şâh-ı rûsûl
Hüdavendigâr-ı sipâh-ı rûsûl
- 4 Resûl-i nebîye idüp ihtirâm
Kemâl-i huşû ile kılınmış kıyâm
- 5 Nasib olmamış dîn o bedbahta hayf
O dârâta ol tâc ile tahta hayf
- 6 İdüp mu'cizeyle Resûl-i ilâh
Anın mülkünü ümmete cây-gâh
- 7 Olup ol memâlik hidâyet-karîn
Okuttu yine hutbesin şâh-ı dîn
- 8 Bunu fikr ederdim savâmî' görüp
Bunu zîkr ederdim cevâmî' görüp
- 9 Rodosçuk küçük gerçi bender gibi
İçî rızık ile pür sanevber gibi
- 10 Pamuk ol vilâyette nâib idi
Tekirdağ'ına pek münâsib idi
- 11 Nezâket idüp günderendir zarîf
Efendimdir ol zât-ı pâk ü lâtif
- 12 Mukaddem re'îs-i etibbâ idi
Anadolu'ya revnâk-efzâ idi
- 13 Hudâ var ide Mustafa Behçet'i
Odur iden ehl-i hüner İzzet'i
- 14 Gelir ba'd-ezin çok makam-ı senâ
Yeter şimdilik bu kadarca du'â
- 15 Gel ey hâme çıktın yolundan biraz

- 16 Tekirdağ dahi Keşan'a uzak
Bulup bu gice kendine bir konak
- 17 Çıkar bunda Türkmenli'nin zahmetin
Efrâz da düşün cânının râhatın
- 18 Sen ey hâme destim gibisin benim
Seninle eder kâr ü kesbi tenim
- 19 Ki sensin benim mâye-i sohbetim
Bu vahsette hem-meclis-i ülfetim
- 20 Kalemle ederken biraz kıyl ü kal
Göründü uzaktan bezm-i hasbîhâl
- 21 Konak hâzır etmiş mübaşir ağa
Uşağın bize eyledi reh-nümâ
- 22 Süleyman Ağa'nın imiş konak
Çekerdi karındaşı derd-i firâk
- 23 Benim gibi menfâdâdır ol dahi
O da ağlar idi diyüb yâ ahî
- 24 Yedik içtik anda güzel bir konak
Harem kethüdâsı çıkardı yatak
- 25 Konak sanki kendi konağım idi
Yatak belki kendi yatağım idi
- 26 Soyunduk dökündük varıp râhata
O seb sanki düşmüş idik cennete
- 27 Çalıp bir de şehrin büyük sâ'atı
Alıp sirkat etti bütün râhatı
- 28 Minâre değil vakti eyler haber
Değil kal'e amma ne toplar atar
- 29 O ettikçe sâ'at - be sâ'at figân
Dakika dakika geçirdik zaman
- 30 Harâm eyledi uykuyu dideme
Gözüm döndü ısgıfte bir cıydeme
- 31 Nücüm-i sipihri ederdim hesâb
Yekûnun rakam eyledi âftâb
- 32 Konakçı olup gitti mihr-i münîr
Biraz anda meks eylemiştim fakir
- 33 Açıp bir konak anda (*) mihr-i felek
Bugün incek'te oturmak gerek
- 34 Benim şems-i rahşân-ı burc-ı kelâm
Felek hizmetimde eder ihtimâm
- 35 Olup zib-i gerdünc-i zer-nigâr
Güneş gibi ettim filori nîsâr
- 36 Fakir ü kibârı idüp ihtirâm
İdüp cümle mihmân-nüvâzi tamâm
- 37 Bütün pâdşâh-ı elhân şâyesi
Bütün lûtf ü ihsânının mâyesi
- 38 Görüp bunda matrâdunun kadrini

(*) Aruz ölçüsünü göz önünde tutarak anda sözceğini biz koyduk.

BOĞAZİÇİ ÜNİVERSİTESİ HALKBİLİMİ YILLIĞI

Türk Halk Kültürü Üzerine İncelemeler Araştırmalar :

İçindekiler: Balkan Ulusları ve Türkiye Arasında Folklor İlişkileri (İngilizce), Türk Masallarında Kadın (İngilizce özet), Çocuk Oyunları ve Tekerlemeleri, Folklor ve Plastik Sanatlar, Muradoba Köyünde Din (İngilizce özet), Nazar, Nazarlık, Büyüsel İşlemler,

1973 Türkiye Folklor Biliyografyası (132 kitap hakkında bilgi)

Fiyatı 25 lira.

[Boğaziçi Univ. Folklor Kulübü
P.K. 2, Bebek - İstanbul]

Hayâl eyle makbulünün sadrını
39 Bana İnecek'te tutup bir konak
Güneş anda çekmiş gam-ı iftirâk
40 İki üç gün olmuş idi bana eş
Yanar hasretimle ne yapsın güneş
41 Varıp makdemim ile şâd eyledim
Felek duymadan ber - murâd eyledim

KASABA - İ İNECİK

1 Değil İnecek nakle sâyeste yer
Enl yok boyu bir quvaldız kadar
2 Müferrihçe âb ü hevâsı lâtif
Kazâsı perîşân fezâsı lâtif
3 Kenârında var secde - gâh-ı 'azîm
Vefâ-yı cihân - veş cemâ'ât 'adim
4 Ehâli nevâzende-i mihmân
Gelip hizmetim etti pîr ü civân
5 Güneş anda kalmıştı akşama dek
O 'azm eyledi kışver-i şâma dek
6 O gıce ben anda karâr eyledim
Hemân ertesi gün firâr eyledim

İzzet Molla'nın Mihnet - Keşan'da Tekirdağ ve Tekirdağ'a bağlı bir bucak olan İnecek üzerine yazdıkları burada bitiyor. Şimdi bunları küçük notlarla değerlendirmeye yoluna koyulalım:

A — Genel tarih yönünden :

Şair, ilk sekiz beyitte Tekirdağ ile ilgili bir tarihçe sunuyor. Rodosçuk (1) un, konumunu söylüyor, Herakl adındaki imparator ile peygamberimizin arasındaki ilişkilerden söz ediyor (2). İzzet Molla, gittiği yerlerin tarihlerini pek derinlemesine olmasa bile az çok bilmektedir.

B — Ekonomi yönünden :

Rodosçuk küçük gerçi bender gibi
İçli rızık ile pür sanevber gibi

Bu dizeleri bugünkü bölgesel kalkınma açısından ele alalım: Tekirdağ, çok ve türlü ürünler yetiştiren bir bölgedir. Oldukça işlek bir iskelelerdir. Tarih boyunca İstanbul ile Tekirdağ arasında oldukça yoğun bir ulaşım görülmüştür. Bu çizgiden ayrılmadan Tekirdağ eski canlılığına yeniden kavuşabilir. Nitekim bugünlerde Tekirdağ limanı önemle ele alınmış durumdadır.

C — Pamukçuluk yönünden :

Pamuk ol vilâyette nâib idi
Tekirdağ'ına pek münâsib idi
Yanlış yorumlamış olmasak, o yıllarda Tekirdağ'da Pamuk diye nitelenen biri kadıdır ve Tekirdağ'a pek yakışmıştır. Ne-

den? Yakından ilgisi olanlar bilirler ki Tekirdağ, öteden beri pamukçuluk alanında da gelişmiş bir yerdi. Ayrıntılı açıklamaya gitmeden bu gerçeği gözler önüne seren kaynakların olduğunu anmakla yetenelim (3).

Ç — Süleyman Ağa'nın kimliği yönünden :

İzzet Molla 22 ve 23. beyitlerde Süleyman Ağa'nın konağında ağırlandığını söylüyor. Süleyman Ağa, II Mahmut çağının ünlüleri arasında yer almıştır. Konağı, Tekirdağ Kız Enstitüsü ile Hasan Efendi mahallesi arasındaki sırta idi. Deyişine bakılırsa Süleyman Ağa, henüz sürgüne gönderildiği Ankara'dan dönmemiştir; İzzet Molla'yı ağanın kardeşi konuk etmiştir (4).

D — Saat kulesi yönünden :

Birçok kentimizde saat kuleleri olduğunu biliriz. Bunlardan biri de Tekirdağ'da idi ve 1912 depreminde yıkıldı. Kulenin ne zaman yapıldığı bilinmemektedir. Ancak, çanının çok kuvvetli sesinin kente altı kilometre uzaklıktaki Kayı köyünden bile duyulduğu yaşlılarca söylenir, durur. İzzet Molla'nın 27—30. beyitlerdeki o güzelim deyişleri de bu söylentileri açıkça doğrulamaktadır. Bir yandan da, kulenin 1823 yılında ayakta olduğunu ortaya koyar ki eskiliğini hesaplamak için yeterli bir ipucu veriyor demektir.

E — Folklor yönünden :

Malkara ve Keşan, Osmanlılar döneminde önemli sürgün yerlerindendi. Çocukluğumuzda Malkara ve Keşan ile Tekirdağ arasında çalışan şoförler :

Malkara Keşan
Hoppala paşam

diye yolcu toplarlardı. Bu tekerleme, bizlerin de dilimizden düşmezdi. Çocukluğumuzda pek bilincine varamadan dilimize yerleştirdiğimiz bu tekerlemeyi şimdi — biraz da Mihnet — Keşan gibi kitapların yardımı ile artık rahatça yorumlayabiliriz :

İç politikadaki bu sürgün olayları, halk kültürüne geçerek böyle bir tekerlemenin doğmasına yol açmıştır. Bu tekerlemedeki "hoppala paşam" deyişi "Paşam, sen de kendini Malkara ya da Keşan'a sürgün edilmiş bulabilirsin" demeye gelir. Bu, yö-

Midyat - Dargeçit Çevresin'den Atasözleri

Derleyen : İhsan BÜYÜK

Acı acıyı keser, su sancıyı.
Acı acura Şam yeli vurmaz
Ağlayana bir defa, ağlamayana bin defa
Ahmak olana söz anlatmaktansa, dağda domuz gütmek yeğdir.

Akıllı bir ihtiyar bin cahilden iyidir.
Ağırmayan baş mendil istemez.
Bağlı aslana tavşan da saldırır.
Baş dille tartılır.

Büyük küçük olmasa küçük de büyük olmaz.

Bir âlim bin âlemden üstündür.

Başını yumuşak yastığa, karnını pahalı yemeğe alıştırma, ileride bulamazsın.

Çocuğun iyisi daha beşikte iken belli olur.

Çalışan ekmeği taştan çıkarır.

Çok söz yalansız, çok para haramsız olmaz.

Dil kafanın belâsıdır.

Dünya fani, malın hani?

Düşersen bir avuç toprakla kalkarsın.

Dünyanın malı el'indir.

Deveci ile konuşma, kapını büyük açarsın.

neticilere ve ileri gelenlere karşı halkın çok tatlı bir uyarmasıdır.

İzzet Molla'nın kişiliği ve sanatı açısından da ele alınabilecek başka noktalar bulunan bu bölümü biz, yalnız bölge araştırmaları açısından ele alıp değerlendirmeye çalıştık..

(1) Rodosçuk: Tekirdağ'ın tarihsel adlarından.

(2) Herakl: Bizans imparatoru Heraklius olmalı. Bkz: Bizans İmparatorluğu Tarihi, Cilt I, A.A. Vasiliev, çvn: Arif Müfid Mansel, Ank. 1943, s. 246-290

(3) Trakya'da Pamukçuluk (Tekirdağ Vilâyeti), Esat Karakoç, İst. 1940; Türkiye Mektupları, K. Mikes, çvn: Sadrettin Karatay, Ank. 1944, cilt I, s. 81 ve 156

(4) Tekirdağ Yürükleri, Hikmet Çevik, İst. 1971, s. 76-82.

Ekmeği yok yemeye, atla gider halt etmeye.

Her ne doğrarsan aşına, o çıkar karşına
Her söylenen beddua kabul edilseydi, insanlar birbirlerini yok ederdi.

İyiliği iyiye yap, kötülüğü kötüye yapma.

İş temmuzun, söz ağustosun.

İlgün olmayan işe karışma.

Malı olanın dayısı, da, teyzesi de olur.
Meyva ağacından uzak düşmez.

Oğula bir ceviz verme, iki istemesin.

Ot taş altında kalmaz.

Sabır sahibi Mısır'a Melik oldu.

Sakal bir karış olur, düşman dost olmaz.
Sana zor geleni, başkasından isteme.

Saban'ın tutağına yapışan el aç kalmaz.

Sabah yemeğini yediğinde öğle ve akşam yemeğini düşün.

Seni ağlatanın yanına git, seni güldürenin yanına gitme.

Soysuz olandan soylu evlât olmaz.

Sevdiğini yalnız iken kına.

Kömürcü ile dost olanın eline kara bulasır.

Kıl tane tane sakal olur.

Kedi evde değilse, fare ev sahibidir.

Kadının akrabası köşke, erkeğin ahıra.
Kızını vermek istemeyen başlığı arttırır.

Kendin ata binip, babanı merkebe bindirme.

Kocakarının evi kocakarıya göre padişahın sarayından hoştur.

Kalbin temiz değilse, keşiş ol, şıh ol faydası yoktur.

Şam şekerse, Vatan'ın baldır.

Tilki uzanamadığı üzüme ekşi der.

Tilki yavrusu aslan olmaz.

Tarlada izi olmayanın, harmanda yüzü olmaz.

Vadinin boş yerinde tilki kraldır.

Yalnız taş duvar olmaz.

Yazın taşı, kışın aş...

Yaralı, derdinden doktorluğa alıştır.

Zenginin öküzü bile doğurur.

* Halk Oyunlarımızda Uygulama ve Eleştiriler

Yazan : Sabahattin TÜRKÖĞLU

Son yıllarda üzerinde en çok sözü edilen ve uluslararası kültürel ilişkilerde ilgiyle izlediğimiz konulardan biri de halk oyunlarımızdır. Zamanla dünya folklorunu tanıdıkça, ülkemizin bu konudaki zenginliği daha çok ortaya çıkmakta ve bu arada yabancıların folklorumuza bizden daha fazla değer verdiği gözden kaçmamaktadır.

Turizmin de gelişmesiyle özellikle halk oyunlarımıza rağbet çoğalmış, kısa sürede her yerde bir ekip kurulmuş ve bunlar bildikleri, öğrendikleri ve duyduklarını da birbirine katarak gösteriler yapmaya başlamışlardır.

Böylece çoğalan faaliyetler rekabete ve yarışmalara dönüşmüş, iyi niyetlerine içtenlikle inandığımız bazı kurumlar, yurt çapında organizasyonlar yaparak bu gelişmeye bir yön vermeye çalışmışlardır. Özellikle ilkbahar aylarında yoğunlaşan bu faaliyetler, konuyla ilgili çevrelerin yavaş yavaş daha bilinçli hale gelen eleştirilerini de beraberinde getirmektedir.

Festival, şenlik ve özellikle yarışmalar da konuya ilgi duyan halktan, aydınlardan, yarışmaların jüri üyelerine kadar genellikle yapılan eleştiriler; "Folklorunda herhangi bir yarışmanın yapılamayacağı, şu veya bu bölge oyununun yanlış oynandığı, kıyafetlerinin bölgeye uymadığı, müziğin yanlış olduğu, oyunlara eklemeler yapıldığı ve böylelikle halk oyunlarımızın aslından uzaklaştığı, yozlaştığı" üzerinde toplanmaktadır.

Öz folklorumuzun yozlaştırılmadan metodlu olarak araştırılması gerektiğini ilkin Ziya Gökalp ve arkadaşları savunmuşlardır. Daha önceleri bu araştırmalar yabancılar tarafından yapılmaktaydı. Türk Ocakları ve özellikle Halkevleri'nin folklor araştırmalarına verdiği önem ve topladıkları malzeme küçümsenmeyecek derecede çoktur. Bu ilk bilinçli hareketlerden sonra yakın zamanlarda maddi folklor malzemesini müzeler toplamaya başlamış ve bunları büyük ölçüde yok olmaktan kurtarmıştır. Halk müziği konusunda radyomuzun, halk edebiyatında üniversitelerimizin

yaptığı araştırmalar, manevi folklorumuzun bu dallarında da sahipsiz olmadığımızı göstermesi bakımından sevindiricidir. Halk oyunlarımız çok sevilen bir üvey evlât gibi iftihar vesilesi olmuş, zevkle seyredilmiş, ancak gereği kadar ilgilenilmemiş ve sonunda istenildiği her yöne sürüklenmeye başlanmıştır.

ÖZ MÜ ÖZENTİ Mİ?

Türk Ocakları ve Halkevleri'nden sonra, son yıllarda konuya el atan bazı bankalarımız ve Milliyet Gazetesinin çalışmaları daha ziyade teşvik amacı taşıdığını kabul etmek gerekir. Buna rağmen, Avrupa-hlaşma hareketleriyle birlikte milli kültür ve geleneklerimizde de bir özü kaybetme tehlikesini önlediği için bu faaliyetlerin nedenli önem taşıdığı ortadadır. Ne yazık ki, çağdaş ve uygar olma adı altında ta köylerimize kadar giren ve hiç bir klâsik değeri olmayan Batı dans ve müziği hâlâ etkinliğini devam ettirmekte, töre ve geleneklerimizin en çok var olduğu düğünlerimizin dahi çehresini değiştirmektedir. Batı enstrümanlarıyla meydana gelen bir orkestra olmadan, bunların çaldığı dansları yapmadan, yalnız Türk geleneklerine dayanan bir düğün yapmak şehir ve hattâ kasabalarda "ayıp" haline gelmiştir. Bu bir yozlaşmanın yalnız başlangıcı değildir. Acaba toplumumuz özüne dönecek mi? Acaba bütün bu özentiler bir moda olmaktan öteye geçecek mi? Bu sorulara olumsuz cevap vermek her halde korkunç bir şey olur.

Burada söylemek istediğimiz şu: Ülkemizde halk oyunları dalındaki akademik araştırmalar geç kalmıştır veya hiç değilse çok ağır yürümektedir.

Durum böyle olunca, konu hakkında sorumlu kabul edilen kurum ve uzman kişilerin nitelik ve çabaları üzerinde durmakta yarar vardır. Yarışma jürilerinde görev alan veya almayan uzmanlar, genellikle, folkloru seven ve fakat ancak onun sınırlı bir bölümü üzerine araştırma yapmış veya bazı oyunları bizzat oynamış kişilerdir. Bu durum aslında normal, hatta

Ankara TÜFEM Artvin Halk Oyunları Topluluğu evvelki yıl yapılan seçmelerde...

idealdir. Zira folklorun veya halk oyunlarımızın yalnız bir bölümünde derinleşmek, bilgi sahibi olmak daha sağlam sonuçlara götürecektir onları...

Ancak sorun yalnız bununla kalmamaktadır. Aynı konuda kendi bildiğinin daha doğru olduğuna inanan — belki de haklı

olarak — kişiler vardır. Böyle olunca yapılan tartışma ve eleştirilerden bir sonuç alınamamakta ve öğrenme arzusu taşıyanlara geçecek bir yön verilmesi güçleşmektedir. Daha sonra doğrunun araştırılması için yapılan çabalar boşunadır. Zira arşivde kaynak yoktur. Yalnız halk oyunları

değil, fakat folklorumuzun bütün dallarıyla uğraşan kişiler ancak sınırlı olarak bir-şeyler öğrenmişler, bir veya birkaç konuyu araştırmışlar, bir veya birkaç bölgeyi taramışlardır. Bilimsel bir araştırma yapmadan, çok gezip çok görmüş olmaları, gördüklerinin ve özellikle işittiklerinin tümü olarak doğru olduğu anlamı taşımamaktadır. Aslında bölge değil, kent kent hatta köy köy değişiklik gösteren tüm geleneklerimizin ayrıntılı ve bilimsel olarak bir kişi tarafından bilinmesi olanak dışıdır. Burada meydana çıkan gerçek şudur: Halk oyunları konusunda edinilen bilgilerde eksiklik, yanlışlık ve araştırma yoksunluğu vardır. Meraklı kişiler rastlantılarla ve geçici araştırmalarla bazı bilgiler toplamışlardır. Fakat konu, çoğunun mesleği dışında edindiği bir hobi halinde, ancak boş zamanları ölçüsünde ele alınabilmektedir. Ve bu olağan bir sonuçtur. Aslında konuyu akademik bir kurumun ele almasına işaret etmek istiyoruz. Son yıllarda bununla ilgili olarak kurulan resmi veya resmi olmayan kuruluşlar ya amaçtan uzaklaştığından veya henüz hazırlık döneminde bulunduğundan arzu edilen arşiv malzemesini verememiştir. Durum böyle olunca bir bölgenin veya bir yurt köşesinin lokal giysisinin nasıl olduğu, üzerindeki motiflerin niteliği, oyunların öyküleri, aslı ve hareketlerinin anlamının ne olduğu ile müzik hakkındaki soruları hatta bazı oyunların Türk yoksa Türkiye oyunu mu olduğu elbette şimdilik çözümlenemeyecektir. O halde yapılan faaliyetlerin faydalı ve doğru yanını ele almaktan başka çare kalmamaktadır.

NEYE GÖRE YARIŞMA?

Eleştirilere gelince: Konuyla yakından ilgilenen öteki folklor severler gibi halk oyunlarında yapılan yarışmaların biz de karşısındayız. Herbiri kendi coğrafi bölgelerinde, kendi yöresel toplumunun estetik karakterini, zevkini ortaya çıkaran bir bölge dansını bir başka bölgeyle karşılaştırmak, yarıştırmak bir ayrıcalığa sebep olabileceği gibi, sonuç olarak herhangi bir kıstasa da götürmez bizi... Bir Erzurum barı, nasıl olur da, Karadeniz'in horonundan üstün olur: Olsa olsa, derece veya puan, oyunu oynayan kişilerin yeteneklerini verilebilir. Dereceleme ancak bir bölge

oyunu oynayanlar arasında yapılmalıdır. Haklı olarak yapılan bu eleştiri için, işi üzerine almış kurumlarımızın da makul sebepleri olduğunu elbette kabul ediyoruz. Zira okullar arası yarışmalarda sonuçlar, okulların adının açıklanması suretiyle yapılmakta, herhangi bir halk dansının veya bölgenin adı söylenmemektedir. Bu durum yapılmış hatayı — varsa — hafifletmiş olmaktadır. Oyunların özellikleri, giysiler, müzik ve çalgılarla ilgili eleştirilerde ise daha önce belirttiğimiz bilimsel araştırmalar sonucu elde edilen yazılı kaynakların eksikliği çıkacaktır karşımıza... Folklorik oluşumlarda tarih tesbiti mümkün olmakla birlikte değişimlerin de söz konusu olduğunu hatırlatmakta fayda vardır. Bu değişimler de anonim olduğu sürece kabul edilmelidir. Günümüzde halk oyunları müzik ve giysilerinde yapılan çoğu değişiklikler ise böyle bir karakter taşımaktan uzaktır. Bizce elştirilerin ancak bu yönü üzerinde durmak gerekir.

Töre ve geleneklerimizde öze dönme, özü tanıma ilkesinden hareket edilirse, yapılan yarışmaların niteliği ikinci planda kalacak ve sistem, şimdilik hatalı olmaktan kurtulacaktır. Ayrıca, bu tip yarışmaların okulları, dernekleri ve çeşitli kurumları bir rekabete sürüklediği, bu bakımdan teşvik niteliği taşıdığı ve sonuç olarak onları daha iyiye, doğruya, orijinale ve otantige götürerek istenen asıl amaca hizmet ettiği bir gerçektir. Nitekim bu amacın gerçekleştirilmesinden sonra kurumların bölge oyunları yarışmaları yaparak seçilen ekipler arasında şenlikler düzenlemek suretiyle ikinci aşamayı yapmaları beklenen bir sonuçtur. Ancak o zaman gerçek folklor araştırmalarına yol açan bir ortamın hazırlanacağına inanmaktayız.

(Gelecek sayılarımızda da Türk folk dansları uzmanlarımızın görüşlerini yayımlamaya devam edeceğiz). T.F.A.

Halk Zanaatı :

Çankırı'da Ayakkabıcılık

Yazan : Doç. Dr. M. Kemal ÖZERGIN

[1. Derlemenin konusu : Çankırı'da ayakkabıcılık. 2. Derlemenin bölgesi : Çankırı şehri. 3. Derlendiği yer ve tarih : Çankırı, 12 Ağustos 1969. 4. Derleme yolu : Soruşturma yoluyla. 5. Bilgi veren : Ayakkabıcılar çarşısı'nda Kibirlar'dan Hüseyin Kırık. 40 yaşlarında okur - yazar erkek, babadan ayakkabıcı, aslen Çankırlı (Adres : Orta Pa-zar, nr. 1. Çankırı).]

1. KISA TARİH

A. Ayakkabıcılığın yeryüzünde ve Çankırı'da çok eski bir geçmişi olduğu anlatılır. Bu zanaatın piri Ekber-i Yemen'dir.

B. Eskiden Çankırı'da ayakkabıcı esnafı'nın ayrı ve köklü bir teşkilatı vardı. Bu iç teşkilatın başında bir "Yiğitbaşı" bulunurdu. Bu zat, yaşlı ve meslekte çok tecrübeli ustalar arasından seçilen bir başkan idi. Çarşı'da onun da kendi dükkânı bulunurdu. Yiğitbaşı, çarşı'ya gelen malı esnaf arasında âdil bir tutumla bölüşür, işleri idare eder, esnafı ve çıkardığı malı denetler, lüzum görürse cezalandırır idi. Bu başkanlık işi, eskilere "Ahu Ervan"a kadar uzanır. Yiğitbaşının bir de "Kâhya"sı vardı. Onun bir çeşit vekili ve ayak işlerini gören adamıydı.

Ayakkabıcı esnafı arasında, o zamanlar, büyük bir dayanışma ve hakka saygı görülürdü. Her usta, meslektaşlarını daima gözetirdi. Bir ustanın, kendi siftah yaptıktan sonra gelen müşteriyi, komşusunun da siftah etmesi için ona göndermesi eski bir gelenek idi. Komşuya yönelmiş bir müşteri de asla çağrılmazdı.

Müşteri, istediği dükkâna girer ve beğendiği malı alırdı. Bu sırada onun bilgisizliğinden istifadeyle, çürük mal satmaya kalkışılmazdı. Bir kere Yiğitbaşı çarşığı devamlı denetim altında tuttuğu gibi, çürük mal alan müşteri de bunu ona götürdüğü zaman, yapan usta ceza görürdü.

Yiğitbaşı, istediği zaman çarşıda dolaşır ve esnafı denetlerdi. Bu yüzden bir ayakkabıcı çürük mal çıkaramazdı. Yiğitbaşı bunu haber aldığı takdirde, şikâyet beklemeksizin, yapan ustayı cezalandırırdı.

Yiğitbaşı, uygunsuz bir davranışını veya işini gördüğü ustaya "Erkânsın" derdi. Bu söz, "cezasısın" anlamına gelir. Ustalar'a verilecek cezalar, çarşı'daki öteki ustalara

yemek vermekten başlar ve gittikçe artarak dükkânın üç gün kapatılmasına kadar ağırlaşır.

C. Çankırı'daki ayakkabıcı esnafının pek eskiden kalmış bir bayrağı da vardı. Büyük boyda ve yumuşak bir deriden yapılmıştı. Üzerinde yazılar bulunuyordu. Bayramlarda ve törenlerde çıkarılır, dikilirdi 40—50 yıldan beri ortada yoktur. Ne olduğu bilinmiyor.

D. Çarşıda ün kazanmış pek çok ayakkabıcı ustası bugün bile hatırlanır. Bunlardan onbeş - yirmi yıl öncesine kadar yaşamış olanları şunlardır :

Kırmızının İsmail Usta : Yemenicidir. Çarşı'nın en iyi Galyoncu ustası idi.

Gökmenin İsmail Usta : Yemenicidir. Mabeyin ve Tulumbacı çeşitlerinde pek üstün idi.

Gaval Ali -Usta : Yemenicidir. Uzun boylu olduğu için, "Gaval" lakabıyla anılırdı. Tulumbacı ve Galyoncu olarak tanınmıştı.

Madenlinin Ahmet Usta : Yemenicidir. Birinci sınıf bir Mesci ustası idi.

Deli Ali Usta : Yemenicidir. Daha çok Gelik yapardı.

Bidirem Bey : Asıl adı, Hamdi Usta idi. Çarşı'da "Bidirem (=bir dirhem)" diye anılırdı. Bu da Gelikçi idi.

Koca Memet Usta : Bu ustayı tarif ederlerken, "Bire uzun, ikiye kısa" derlerdi. Bu deyim, çok uzun boylu anlamına gelir. Gelikçi idi.

Deli Hacı : Asıl adı, Memet Ustadır. İyi bir Çarıkcı idi.

Telisli Efe : Asıl adı, Mustafa Usta'dır. Deli Hacı'nın ka'deşi idi. O da Çarıkcı idi.

Kıbrı Dede : Asıl adı, Hasan Kibirlar'dır. Yemenici idi, 1939 yılında öldü.

II. MESLEĞE GİRİŞ VE YETİŞME

A. Ayakkabıcılıkta, öteki zanaatlarda

olduğu gibi, başlıca üç devre vardır. Bunların başı "Çıraklık", gelişmesi "Kalfalık" ve olgunluğu da "Ustalık" devreleridir.

B. Çocuğunu ayakkabıcılık zanaatına sokmak isteyen bir baba, oğlunun eli iş yapacak çağa gelinece, alır bir Usta'nın yanına götürür ve ona "eti senin, kemiği benim" diyerek, bu zanaatı öğretmesi için yanına "Çırak" olarak verir. Bunda bir tören yoktur.

C. Böylece ayakkabıcılık zanaatına başlayan çocuk, bu "çıraklık devresi"nde sırasıyla şunları öğrenir :

1. İlk işi : bunda dikiş ipini hazırlamayı, bükmeyi ve eklemeyi öğrenir.

2. Yel - geçme : eline iplik takılmamış bir dikiş iğnesi verilir ve bununla, öğrenmek için, iki sahtiyan parçasını boş geçerek, dikme temrinleri yaptırılır.

3. İki parça eklemeye: bunda artık deri parçalarını eklemeye öğretilir.

4. Oltan dikme: Yüz'ün daban'a dikilişinde vidalay ters dikme işlemi gösterilir.

5. Saya yapma ve döşeme yonma: bu deri üzerine kalıp koyup, parça kesme vb işlemidir.

6. Yüz kesimi: ayakkabının yüz derisinin hazırlanması, biçime uygun kesimi ve dikimi işidir.

Bütün bu safhalardan geçerek işi iyi kavrama, çırağına göre, 8—10 yıl içinde tamamlanır.

D. Ayakkabıcılığın çıraklık devresindeki temel işleri öğrenen ve böylece bu devreyi bitiren genç, artık Usta'sının karar ve müsaadesiyle "Kalfa" sıfatını almaya hak kazanır.

Kalfa olacak genç, çarşının bütün ayakkabıcı ustalarına "Kalfa ekmeği" verir. Bu bir çeşit kalfalığa geçme töreni ve ziyafetidir. Yemek, ya genç kalfa adayının kendi evinde veya çalıştığı dükkânın üstündeki odada hazırlanır. Kalfalık ekmeğine çarşının bütün ustaları ve bir de hocalar davet edilir. Hazırlanmış yemekler yendikten sonra, bir hoca dualar okur. Bunun arkasından kalfa adayı, yaş sırasına uyarak ustaların ve hocaların elini öper. Böylece artık kalfalığı çarşı tarafından tasdik edilmiş olur.

E. "Kalfalık devresi"ne giren genç, ister hemen ayrı bir dükkân açar, ister eski yerinde ve ustası yanında çalışmaya devam

eder. Dükkân açmak için, önceden hazırlığı olmak veya elinde hazır toplu parası bulunmak lâzımdır. Para bulabilen, kendine ayrı bir dükkân açmayı tercih eder. Çünkü böylece kalfalık devresi kısa sürmüştür olacaktır.

F. Ustasının yanında kalfa olarak kalan genç ise, burada çalışıp hazırlık yapar. Alet ve malzeme toplar. Bu hazırlık tamamlanınca, yine ustasından ayrı bir dükkân açma izni ister. Bunun için eskiden Yiğitbaşı'na haber iletilirdi. O da, Kâhya'ya emir vererek, çarşı'nın bütün ayakkabıcı ustalarını toplatırdı. Bu seferinde kalfa onlara daha büyük bir "Usta yemeği" verecekti. Bu da, bir çeşit dükkân açma töreni ve ziyafetidir. Yine Kalfa ekmeğinde olduğu gibi, adayın kendi evinde veya dükkân üstündeki odada hazırlanmış yemekler yenir, dualar edilir. Her ikisi de içkisizdir.

G. Artık bu ikinci törenden sonra, Kalfa kendi dükkânını açar ve ayrı dükkân sahibi bir "Usta" olur. Ancak eski ustasıyla ilişkileri kesilmez. Eski ustası, onu daima gözetir ve korur. O da ustasının hakkını her zaman tanır. Bu bir ustalık ve kalfalık borcudur.

H. Çarşı geleneğine göre, çırak veya kalfa kendiliğinden dükkân değiştirmeye kalkamaz. Başka yere gitse bile, oranın ustası onu almaz. Bir usta, başkasının çırak veya kalfasını, ancak onun rızasını aldıktan sonra, yanında çalıştırabilir.

III. AYAKKABICILIĞIN KOLLARI

Çankırı'daki ayakkabıcı esnafının, iş bölümü bakımından, başlıca beş kolu vardır. Bunların adları ve çıkardıkları işler şöylece sıralanabilir:

A. Çarıklı : Bunlar en basit ayakkabı biçimi olan Çarık yaparlar. İki çeşit çarık olur: 1. Tülü çarık ve 2. Şaplı çarık.

B. Dikici (veya Yemenici) : Dikişli ayakkabıya "Yemeni" denir. Bunlar ise, dört çeşittir: 1. Galyoncu, 2. Mabeyin, 3. Tulumbacı ve 4. Şipşip.

C. Kunduracı : "Kundura", çivili ayakkabının adıdır. İki çeşit olur: 1. Gabes kundura ve 2. Lâz ayakkabısı.

D. Mesçi : İstanbul'da "Mest" denilen ve lâstik içine giyilen ayakkabıdan yaparlar. Bunlar: 1. Lâpçın mes, 2. Sadetli mes, 3.

Lâstikli mes ve 4. Kalçın mes olmak üzere dört çeşittir.

E. Gelikçi : Bunlar sadece Gelik yaparlar. Yumuşak bebe ayakkabısıdır. Tek biçim ve boyda olur.

IV. TEZGAH VE ALETLER

Ayakkabıcı esnafının kullandığı tezgâh ve aletlerin başlıcaları şunlardır :

Tezgâh : Yuvarlak bir kütük parçasıdır. Ceviz ağacından olur, 80 sm kadar çapında ve 60—70 sm kadar yüksekliktedir. Buna üç kısa ayak takılmıştır. Tezgâhın önünde alçak bir iskemleye oturan ayakkabıcı, işlerinin çoğunu bunun üzerinde yapar.

Örs : L biçiminde pek iri bir demirin, kalınca bir ağaç kütüğüne baş aşağı çakılmasıyla yapılmış bir yardımcı tezgâhtır. 50—60 sm yüksekliğinde olur. Daban için tezgâh işi görür. L ayağına, dabanı üzerinde çalışılacak ayakkabı tersine geçirilir.

Mermer : Bilinen mermerden, düzenli kesilmiş bir parçadır. Dörtköşe olup, yüzü 20x25 sm. kadar ve kalınlığı ise 2—3 sm'dir. Bunun üzerine deri veya kösele yayılarak, iç tıraşı yapılır.

Çekiç : Bilinen biçimde, sapı ağaçtan, başı demirden bir alettir. Ancak ayakkabıcı çekici az değişiklidir. Çakmada ve ezmede kullanılır.

Bıçkı : Top biçiminde bir sap ve buna sokulu kesici bir parçadan meydana gelmiştir. Hepsî 12—17 sm boyundadır. Sapı şimsir ağacından ve kesici kısmı çelikten yapılmıştır. Deri ve kösele kesmeye yarar. Kesicinin ucuyla çalışılır.

Teber : Sapı yuvarlak ve kesici kısmı teber başı biçiminde olan, 15—20 sm boyunda bir alettir. Sapı şimsirden ve kesici kısmı çelikten, deri ve köseleyi tıraş etmede kullanılır.

Musta : Piringten dökme, bir çeşit deri ütüsüdür. Tutacak tarafı top başı, aşağıda kalan tarafı ütüye yarayacak şekilde yayvandır Bastırarak, deri ve köseleyi düzeltmeye veya bükmeye yarar. İki boyu olur. Biri 800 gr. ağırlığında, öteki 2,5 — 3 kg ağırlığındadır.

Tığ (veya Biz) : Bir sapa takılmış sivri uçlu kalın bir iğnedir. Sapı ağaçtan ve iğnesi çelikten, deri boyu 15 sm kadar olur.

Oltan dikmede kullanılır. Tığın sivri ucu ile yol açılır ve sonra oradan iplik geçirilir.

Kançe : 25—30 sm boyunda ve T şeklindeki, demirden bir alettir. Bunun alt ucu da içeri kıvrılmıştır. İnce demir çubuktan yapılır. Bununla, ayakkabıyı kalıptan çekip çıkarmada kullanılır.

Açma daşı : Yüzü düz bir taş parçasıdır. Dabanı, kuru olarak perdahlamada işe yarar.

Sürme : Bu da bir cins taş parçasıdır. Kalıptaki dabanın kirini almada kullanılır.

V. DEYİM VE ÖLÇÜLER

A. Bir ayakkabı, başlıca iki parçadan meydana gelmiş sayılabilir: Yüz ve Daban. Bunları ayrı - ayrı gözden geçirelim.

Yüz : Ayakkabının üstte kalıp, yere basmayan kısmına "yüz" denir. Oldukça yumuşak bir deri türünden yapılır. Bu, iki parçadır. Birisi, ön veya "asıl yüz" kısmıdır. Bunun en uç kesimine "burun" denir. Arkadaki ikinci parçaya ise, "ense" adı verilir. Bu yüz ve ense parçaları, iki yanda ve aşık kemiği altına gelen yerde birbirine eklenmiştir. Buraya da "çatı" denir. Ayakkabının ağız kısmı da, ayrıca içeri çevrilip dikilir ki, ona eskiden "pevraz" deniyordu, şimdi "kıyılık" tabir edilir.

Daban : Ayakkabının yere basan parçasıdır. Sert ve tek parça bir deriden olur. Yüz'e ya dikiş veya çivi ile birleştirilir. Bundan sonra, bir de dikişle çevrilirse, buna "oltan dikişli" denir. Daban ökçesiz veya ökçeli yapılır.

B. Ayakkabının bu iki temel parçasından başka şu kısımları da olabilir :

Ökçe : Daban'ın geri kesiminde ve topuğun bastığı yerde yapılır. Ökçe bir kaç katlı olup, bu kısmı yukarda tutar. Ancak bazı ayakkabılarda yapılmaz.

Kulak : Bazı ayakkabılarda, ense kısmının yukarısında uzunca bırakılmış bir deri parçasıdır. Bu hem bir süs teşkil eder, hem de giyerken tutup çekmeyle kolaylık sağlar.

Gölek : Sadetli mes'de, boyanın içe bakan yarığında, bu kısmı içten kapayan yumuşak deriden bir parçadır.

C. Çankırı ayakkabıcılığında bebe, çocuk, kadın ve erkek için ayakboyları, küçükten büyüğe doğru olmak üzere şöylece

adlandırılır :

1. Sade - gözel (Yumuşak Gelik) Bebe ayağı
  2. İki - yaşar : Çocuk ayağı (2 yaşlarında)
  3. Üç - yaşar : Çocuk ayağı (3 - 4 yaşlarında)
  4. Beş - yaşar : Çocuk ayağı (5 yaşlarında)
  5. Asrafa : Çocuk ayağı (8-10 yaşlarında)
  6. Kıç - ayak : Çocuk ayağı (12-15 yaşlarında)
  7. Orta - ayak : Kadın ve erkek (en küçük) ayağı
  8. Zergerdan : Kadın (en büyük) ve erkek ayağı
  9. Ulu - orta : Erkek ayağı
  10. Özüzgâr : Erkek (en büyük) ayağı.
- Bu ayak - boyları, giyenin cinslerine göre ayrılırsa şu sonuç çıkar :
- Bebe için bir boy, nr. 1
Çocuk için beş boy, nr. 2-6
Kadın için iki boy, nr. 7-8
Erkek için dört boy, nr. 7-10

VI. İMÂL EDİLEN ÇEŞİTLER

Çankırı'da imâl edilen ayakkabı çeşitleri, yapılarına bakılarak, başlıca iki kümede toplanabilir. Bu ayırmada esas, yapının çivili veya dikişli olmasıdır. Ayakkabıların çoğu pek sade olup, yüzde bağ yoktur. Mesler'de, ayak bileğini örten yüksekçe bir boyun olur.

A. *Kunduralar* (Çivililer) : Bunlar, yüz ile dabanı çiviyle tutturulmuş ayakkabılardır. İki biçimde olur:

1. *Gabeş kundura* : Yüzü vaketa, ensesi kösele ve dabanı vardala veya köseleden yapılır. Bunlardan ön yüz ve ense arasındaki çatı bakır çiviyle, yüz ve daban ise ağaç çiviyle tutturulmuştur. Ökçesi yüksek ve nalçalıdır. Dabanda ön yarıya beş sıra iri kabara çakılır. Ensenin arkası, öteki ayağın ucuyla basarak kolayca çıkarmak için, "mahmuzlu" olur. Yüzü siyah renklidir.

2. *Lâz ayakkabısı* : Yüzü vidala ve dabanı köseledendir. Daban astarı da düz olur. Yüz ile daban, ağaç çiviyle tutturulur. Yüz siyah renklidir. Ökçeye iri kabara çakılır. Bu ayakkabıda burnun en ucu geriye kıvrıktır. Satın alındıktan sonra ke-

narına, istenirse ayrıca ücret ödenerek, dikiş çevrilir.

B. *Yemeniler* (Dikişliler) : Bunlar, yüz ile dabanı dikişli ayakkabılar olup, on bir biçimdedir :

1. *Çarık* (veya Şaplı çarık) : En basit ve en sade ayakkabıdır. Hemen bir daban parçasından ibarettir denebilir. Bu daban, şap ile halledilmiş manda gönünden olur. Sadece burun kısmında, parmaklar örtülecek kadar kapatılıp bir kaç el dikişiyile tutturulmuştur. Arkası açıktır. Burun ile iki yanlardan çıkmış üç kulak vardır. Bu kulaklardan bir sırum geçirilir ve arkada bağlanır. Bu sırum, arkadan istenildiği kadar çekilip sıkılarak, deri toplanır ve ayağa göre ayarlanır. Çarığın boyu pek uzun olmaz. Gön şaplı olduğundan, rengi de aktır.

2. *Tülü çarık* : Kolları üzerinde bırakılmış deriyle yapılır. Ancak çoktan beri imâl edilmediğinden, piyasada şimdi hiç görülmez.

3. *Mabeyin* : Yüzü vidala ve dabanı köseleden yapılmış dikişli bir ayakkabıdır. Daban astarı bulunmaz. Yüzü siyahtır. Müşteri satın aldıktan sonra, isterse kenarına ayrıca dikiş çektirir.

4. *Galyoncu* : Yüzü vaketadan ve dabanı köseleden olur. Yüzü siyah renklidir. Dikişlidir. Dabana ökçe yapılmıştır. İstenirse, ayrıca kenar dikişi de çektirilebilir.

5. *Tulumbacı* : Dikişli ayakkabı olup, yüzü vidaladan ve altı köseleden yapılır. Ökçelidir. Yüzü siyah renklidir. Ayrıca kenar dikişi çekilebilir.

6. *Lâpçin mes* : Yüzü ve dabanı vidaladan olan, ökçesiz ve yumuşak bir ayakkabıdır. Bunun boyun kısmı önden açık olup, bağlanarak kapanır. Dikişlidir. Lâstik içine giyilir. Yüzü siyah renklidir.

7. *Lâstikli mes* : Bunun da yüzü ve altı vidaladandır. Dikişlidir. Ökçesiz ve yumuşak bir ayakkabıdır. Giymeyi kolaylaştırmak için, boyunun iki yanına lâstik parçalar konur. Ağızın önünde ve arkasında da birer kulak vardır. Giyilirken bunlardan tutulup çekilir. Bu kulaklara "taranti" denir. Yüzü de siyah renklidir. Lâstik içine giyilir.

8. *Sadetli mes* : Aynı biçimde, yüzü ve dabanı vidaladan yapılmış, lâstik içine giyilen yumuşak bir ayakkabıdır. Dikişlidir.

"Köroğlu Destanı,"

Yazan : Seyfi KARABAŞ

[Mehmet Kaplan, Mehmet Akalın ve Muhan Ballı, derleyenler. Köroğlu Destanı. Anlatan Behçet Mahir. Sevinç Matbaası, Ankara, 1973. VI + 615 s. 73.00 TL. Erzurum, Atatürk Üniversitesi Yayını].

Bir destan derlemesi olan bu yapıt her şeyden önce araştırmacıların tuttıkları "orta yol" bakımından önemlidir ve sevinçle karşılanabilecek bir yapıttır. Sözcüklerin söyleniş {İstanbul ağzına oldukça yaklaştırılmış ama Behçet Mahir'in konuşmasının dilbilgisi yapısı olduğu gibi bırakılmış. Sözcüklerin yazılışının İstanbul ağzına yaklaştırılmasının yapıtın "Erzurum ağzı"yla ilgili bir dil belgesi olarak değerini çok azalttığı söylenebilir. Ama elimizdeki biçimiyle bu destan, Erzurum ağzını yakından bilmeyenlerin de kolaylıkla okuyabilecekleri bir durumda olduğundan, çok geniş bir okuyucu kitlesine seslenebilir. Anlaşılan derleyiciler bunu yapmaya çalışmışlar ve çok başarılılar. Uzun bir yapıtta ağız ayrılıkları okuma zevkinden çok şey eksiltebilirdi. Sözcüklerin söylenişlerinin değiştirilmesine karşılık yöresel sözcüklerin bırakılması ve Behçet Mahir'in konuşmasının dilbilgisi yapısının değiştirilmemesi çok kıvanç verici bir durumdur. Birincisi, Erzurum ağzıyla ilgili bir belge olarak yapıt büyük önem kazanıyor. İkincisi, çağdaş sözlü yazının nitelikleriyle ve koşullarıyla ilgilenen eleştirmenlerin işine yarayabilecek bir yapıt çıkmış oluyor ortaya: Okumuş derleyiciler Behçet Mahir'in dilbilgisi yanlışlarını düzeltmedikle-

Bunda boynun içe bakan yanları boylamasına açık bırakılmış olup, bu ağız kopçalıdır. Bu yapıtın ağız içine de "gölük" denilen pek yumuşak ve ince bir deri parçası konmuştur. Ökçesiz ve siyah renklidir.

9. *Kalçın mes* : Şimdi artık çoktan beri yapılmayan bir mes biçimidir.

10. *Şipsip* : Buna İstanbul'da terlik denir. Yüzü sahtiyan (keçi derisi) ve altı köseledendir. Arkası açıktır. Yüzü yine siyah renkli olur. Kenarı elde dikilmiştir.

11. *Gelik* : Bebe ayakkabısıdır. Yüzü sahtiyan ve altı köseledir. Dikişli olup, ökçesi yoktur. Kısa boyunlu olup, önden bağlanır. Yüzü yine siyah renklidir.

rinden, onun çağrışım yoluyla "asıl konu" dan ayrılarak anlattığı kısa öyküleri ve dediği sözleri "anlatımı kısaltma" uğruna ayıklamadıklarından, yapıt bizi geniş ölçüde başbaşa bırakıyor Behçet Mahir'le ve onun değerli bir sözcüsü olduğu sözlü yazınımızla. Dolayısıyla, bu yapıttan sözlü yazının teknik yönlerine değgin birçok şey öğrenebiliriz. Derleyicilerin Behçet Mahir'e ve onun kişiliğinde sözlü yazınımıza gösterdikleri titizlik ve saygı ne denli övülse azdır. Bundan sonraki derleyicilerin kendilerine örnek tutabilecekleri, tutmaları gereken bir yapıttır bu. Aşağıda belirtteğim eksiklikler, kitap böyle bir örnek olarak düşünülünce belirginleşen şeyler.

Birincisi, çok kısa olan önsözde Behçet Mahir'in destanı hangi ortamda anlattığı hemen hemen hiç belirtilmemiş. Yazılı yazının koşullarına karşın sözlü yazın yapıtlarının yaratılmasında ozanla ya da anlatanla dinleyici arasındaki alış veriş çok önemli olduğundan, sözlü yazın yapıtlarının değerlendirilmesinde ve niteliklerinin anlaşılmasında ozan - dinleyici alışverişinin bilinmesi çok yardımcı olabilir. Ozan - dinleyici ilişkilerinin bilinmediği durumlarda eleştirmen metinden çıkarsama yoluyla çalışmak zorunda kalır. Behçet Mahir'in nasıl bir ortamda anlattığı, anlatırken yanında dinleyici olup olmadığı belirtilseydi sözlü yazının değişik ortamlara uymadaki esneklik yetisini inceleme bakımından ilginç olurdu. Destanı şeride geçirmeye değgin Behçet Mahir'e neler dendi, onun şeride okumaya değgin eğilimi neydi? Bunlar belirtilseydi belki Behçet Mahir'in kimi yerlerde yaptığı özetlemeler ve anlatımdaki değişiklikler daha iyi anlaşılırdı.

İkincisi, dizin çok kısa ve yetersiz. Yöresel sözcüklerin çoğu bulunmadığı gibi, bulunanların da kimileri pek iyi açıklanmamış. Küçük bir çabıyla kitap çok daha kendine yeter bir duruma sokulabilirdi.

Üstünde durmak istediğim üçüncü ve

Çubuk'un Kızılöz Köyünde Kalaycı Çocuk Oyunu

Derleyen : Şeyda OĞUZER

Kızılöz köyü Ankara'nın Çubuk ilçesine bağlı 40 haneli küçük bir köydür. Köyde okul çağındaki kız çocuklarının oynadığı bir oyun vardır. Çocuklar arasında çok sevilen ve her vesile ile oynanan bu oyunun ismi "Kalaycı"dır. Oyunun sözleri bir şarkı havasında söylenmekte ve her ikilik söylenirken bir takım hareketler yapılmaktadır.

*Oy kalaycı kalaycı
Nereden geliyorsun*
(Tekrar)

(Nakarati söylenirken çocuklar sağ ellerinin işaret parmaklarını sallalar).

*Bir tencerecik verirsem
Kaça kalaylıyorsun*
(Tekrar)

(Parmak sallama devam eder).

*Şöyle de böyle yaparız
Gümüşte kalaylarız*
(Tekrar)

(Derken eller bele konur ve vücut sağa sola sallandırılır).

*Ah kör olası kalaycı
Şimdi de aldın gönlümü*
(Tekrar)

(Bu sözler söylenirken de eller çırpılır)

*Kalaya buzdan gelir,
Erimiş tuzdan gelir*
(Tekrar)

(Burada kolları sıvama hareketi yapılır)

*Hasta olmuş yatıyor
Dermanı şurdan gelir.*
(Tekrar)

(Eller yatıyor pozisyonunda kulağa götürülür)

*Ah körolası kalaycı
Şimdi de aldın gönlümü*
(Tekrar)

(Eller yine çırpılır)

*Bir yumurta pişirsem
Tavam delik yağım yok*
*Bir yumurta pişirsem
Tavam delik yağım yok.*

(Yine sağ ellerin işaret parmağı sallanır).

*Ah körolası kalaycı,
Şimdi de aldın gönlümü*
(Tekrar)

(Eller çırpılarak sözlerle birlikte oyun da biter)

son nokta derleyicilerden çok kitabı basım için hazırlayanları, ilgilendiriyor belki. Birçok yöresel sözcüğe yer veren, aynı zamanda bir sözlü yazın sanatçısının anlatımını olduğu gibi vermeye çalışan bir yapıta baskı yanlışlarına hiç göz yumulmamalıydı. Oysa hemen hemen her sayfada birçok yanlış var. Soru takılarının kimi yerlerde kendilerinden önceki sözcüklere bitişik olmaları, ve buna benzer yanlışlar elbet te hiç önemli değil; bunları bir okuyucu okurken düzeltip geçebilir. Ama kimi yerlerde görülen şeylerin baskı yanlışını yoksa yöresel ya da Behçet Mahir'e özgü bir durum mu olduğunu bilmek olanaksız. Bu olanaksızlık kimi ilginç durumları karanlıkta bıraktığı zamanlar hoş görülemez oluyor. Örneğin: Bir derviş kılığındaki Köroğlu'ya, kaldığı handa bir işçi şöyle bir yanıt veriyor: "Devriş baba ben amelelik yapıyorum, işte sabahdan çıkıp ak-

sama kadar çalışıyorum, akşam geliyorum bu bana" (s. 280). Son sözcükte "h" yerine "b" mi basılmış, yoksa bu Dede Korkut öykülerinden kalma bir sözcük mü? Şeridi dinlemeden çözümlenemeyecek, ama çok ilginç bir sorun bu. Gerçekten "ban" kullanılmışsa, kullanılmış olması ve seziilen anlam değişikliği üstünde durmaya değer. Behçet Mahir yalnız güzel bir destan anlatmıyor, aynı zamanda sözcüsü olduğu çağdaş sözlü yazının uzun bir geçmişi olduğunu da anırtıyor: "dar dünyada bir yastıkta yatıp kalktığımız sevgilim" (s. 526) diyen Han Nigâr Dede Korkut'taki Banı Çiçek'in "soy"undandır; "diş kirası"ndan söz eden ozan (s. 451) Kutadgu Bilig'deki Ögdülmiş'in soyundandır. Böyle karşılaştırmalı çalışmalarda kullanılabilmesi için kitabın basımının titizlikle yapılması gerekirdi. "Köroğlu Destanı"nı hazırlayanları candan kutlarız.

Aktarların Hazırladıkları İlâçlar

Yazan : Dr. Ecz. Aysegül DEMİRHAN

İst. Univ. Tıp Fakültesi Asistanı

Giriş

Eskiden beri halk arasında kullanılan aktar spesialiteleri, bugün aktar esnafının sayısının gerek Mısır Çarşısında (1) ve gerekse diğer yerlerde oldukça azalmış olmasına rağmen hâlâ revaçtadır (2). Bu yüzden biz ağızdan nakil yolu (Oral Tradition) ile derlediğimiz bazı preparat tiplerini günümüz tıp ve eczacılığı açısından incelemeye çalıştık.

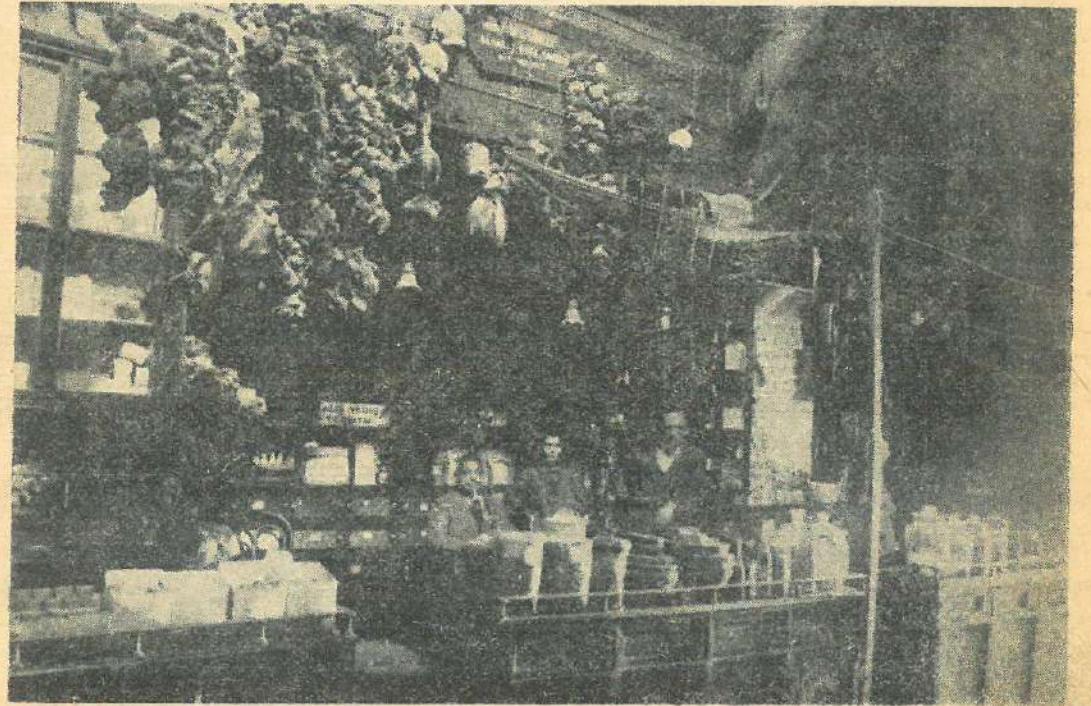
Aktar Spesialitelerinden Örnekler

Bugün aktarlar arasında en çok yapılan ve halka sağlık verilen ilâç tiplerinden bazıları aşağıdadır:

Midevi Olarak : 5 gr Papatya (*Flos Chamomillae Vulgaris*), 5 gr. Rezene (*Fructus Foeniculi*), 5 gr. Anason (*Fructus Anisi vulgaris*), 5 gr. Çöre Otu (*Semen Nigellae*) birarada bir

miktar suda kaynatılır, bu karışım ılık iken az miktar sekerle sabah, akşam birer bardak içilir. Bu preparatın hazırlanma şekli infüzyon ya da dekoksion tipi galenik şekillerden hiçbirine benzememekte ve ilkel bir şekilde ısıtılmaktadır. Modern eczacılıkta ise infüzyon ve dekoksion tipi preparatlar maserasyon tekniği ile bilimsel esaslara uygun olarak hazırlanırlar (3). Burada anasonun midevi etkisi, mide ve bağırsaklardaki fermentasyona engel olmasından ileri gelir (4,5), rezene ise bileşimindeki uçucu yağdan dolayı gaz söktürücüdür (4,6). Bundan başka papatya modern tedavide tonik, çöre otu da midevi ve gaz söktürücü olarak kullanılır. (5).

Purgatif Olarak : 50. gr. Ravent Kökü (*Rhizoma Rhei*), 25 gr. Karbonat, 100 gr. Nöbet Şekeri alınır, herbiri ayrı ayrı dövülür ve

Mısır Çarşısı'nın 1942'den önceki bir görünüşü (Prof. Dr. Bedi N. Şehsuvaroğlu Arşivi'nden)

karıştırılır. Toz karışımdan yemeklerden sonra birer tatlı kaşığı bir bardak su ile yutulur. İlkel toz tipi (Poudre) bir preparat olan bu ilaç şekli, aslında modern eczacılıkta kompoze tozlar (Poudre Composées) adı altında bilimsel esaslara uygun olarak hazırlanır (3). Burada Ravent Kökü Antrasen türevleri taşıdığından dolayı bağırsakların peristaltizm hareketlerini artırır ve böylece müshil etki gösterir (4).

Diabete Karşı : 5 tane Hindistan Cevizi (Semen Myristicae), 250 gr. Mahlep (Fructus Pruni mahaleb) ve 25 gr. Damla Sakızı (Mastix) ayrı ayrı dövülür ve karıştırılır. Toz karışımdan sabah, öğle, akşam yemeklerden önce alınır. Bu halk ilacı ilkel toz tipi bir galenik preparattır. Mahlepte bulunan ve Sparteine benzeyen bir alkaloidin çok kolay okside olmasından ve sinir sistemi zehiri özelliğini göstermesinden dolayı, kaynağı sinirsel olan diabetlerde, droğun glisid metabolizmasını düzenleyici bir etki gösterdiği bilinmektedir (7).

Sağ Besleyici ve Parazit Öldürücü Olarak : 10 gr. Bitotu (Semen Sabadillae), 10 gr. Karanfil (Caryophyllus), 10 gr. Kınakına (Cortex Cinchonae) birlikte 1 kg. suda kaynatılır ve elde edilen kaynamış sıvı ile saçlar taranır. İlkel dekoksilyon tipi bir preparat olan bu formüle, bitotunun bileşimindeki Cevadin maddesi bitleri öldürücü etki yapmaktadır (4).

İştah Açıcı Olarak : 3 tane Hindistan Cevizi (Semen Myristicae), 5 tane Habeş Kakulesi (Fructus Cardamoni), 5 gr. Tarçın (Cortex Ciannamomi), 5 gr. Zencefil (Rhizoma Zingiberis) 5 gr. Havlıcan (Rhizoma Galangae) ayrı ayrı dövülür ve karıştırılır, sonra karışım 1 kg. balla karıştırılarak macun haline getirilir. Bu karışımdan sabah, akşam ikişer tatlı kaşığı yenir. Halk arasında çok kullanılan bu preparat ilkel macun tipi bir preparattır. Günümüz eczacılığında ise macunlar bir şurup içinde ezilmiş tozların paç kıvamındaki karışımı olarak bilinirler (3,8). Burada hindistan cevizi, kakule, tarçın ve zencefilin karminatif etkisi kasları ve sindirim kanalı hareketlerini stimüle edici bir uçucu yağ taşımalarından ileri gelir (6).

Anthelmentik Olarak : 1 kg. kabak çekirdeği

(Semen Cucurbitae) nin içi ayıklanır, bu iç kısım 250 gr. şekerle birlikte dövülür, dövülmüş karışımdan sabah, öğle ve akşam yenir. Bu preparatta kabak çekirdeğinin kurt düşürücü etkisi, bileşimindeki Peperosin maddesinden ileri gelir (4,5).

Diüretik Olarak : 1 avuç Mısır Püskülü (Stylus Maydis) ve 1 avuç Ayırık Kökü (Rhizoma Oraminis), 2 kg. su ile birlikte kaynatılır, kaynamış sıvıdan soğuyunca bir miktar içilir. Eczacılıkta kullanılan infüzyon ya da dekoksilyon tipi preparatların hiçbirine benzemeyen ve ilkel usulde ısıtılan bu halk ilacının diüretik etkisi, Mısır püskülü ve ayırık kökündeki potasyum tuzlarından ileri gelir (4,5).

Deri Hastalıklarına Karşı : 70 gr. Kü-kürt (Sulphur), 55 gr. Balmumu (Cera Flava) 235 gr. Zeytinyağı (Oleum Olivae) ve 20 gr. Vazelin karıştırılır, elde edilen pomat kasıntı, allerji ve uyuza karşı deriye sürülür. Bu halk ilacı ilkel pomat tipi bir preparattır ve bileşimindeki kü-kürt deride sülfür, alkalik disülfür ve pentationik asit şekline geçerek uyuz, pedikülöz (bitlenme) ve derinin bütün mikotik infeksiyonlarında parazitisit ve fungusit etki gösterir (9).

İshal Kesici Olarak : 8 tane Mazi (Gallae Quercinae), 10 gr. Zencefil (Rhizoma Zingiberis) ile birlikte dövülür, karışıma yeterli miktarda Ardıç Katranı (Pix Juniperi) konur ve leblebi unu ile hap yapılarak iki saatte bir ikişer tane yutulur. Halk arasında ilkel olarak hazırlanan bu hap tipi preparat modern eczacılıkta pilül adı ile belli büyüklükte ve bilimsel esaslara uygun olarak yapılmaktadır (3). Bu örnekte bulunan mazi-nin ishal kesici etkisi, bileşimindeki tanenden ileri gelmektedir (4).

Sonuç

Macun, hap, toz, infüzyon, dekoksilyon, pomat v.s. gibi şekillerde ve ilkel olarak hazırlanan aktar spesialiteleri eskiden olduğu kadar bugün de halk arasında kullanılmaktadır. Bu preparatlardan bazılarının çeşitli farmakolojik etkileri, zamanımız tıbbınca da kabul edilmiş gerçeklerdir. Bu gibi bilgilerin ilkel uygulamaları ise halkın eğilim ve geleneklerine bağlı olarak ve değişmeyen şekilleri ile aynen devam

edip gelmektedir. Hernekadar bu ilaç tipleri eczacılık tekniği ve halk sağlığı yönünden yukarıda da belirttiğimiz gibi ilkel ve sakıncalı olarak hazırlanıyorsa da görüşümüze göre bir taraftan eski eczacılık ile modern eczacılık arasında bir köprü kurmaktadırlar, diğer taraftan da bu eski spesialitelerin yapılmasında kullanılan droglar, ilaç sanayii ile modern farmakolojinin gelişmesine yardımcı olabilmektedir.

1) Demirhan, Ecz. Ayşegül; Mısır Çarşısı Drogları (Doktora Tezi), İst. 1974.

2) Demirhan, Ecz. Ayşegül; Halk Arasında İlaç Kullanımı ve Yapımı İle İlgili Folklorik Bir Araştırma, İst. Tıp Fak. Mecm, C. 36, Sayı. 3, 1973.

3) Güven, Prof. Dr. Kasım Cemal; Farmasi ve Teknolojisi, İst. 1972.

4) Baytop, Prof. Dr. Turhan; Türkiye'nin Tıbbi ve Zehirli Bitkileri, İst. 1963.

5) Baytop, Prof. Dr. Turhan; Farmakognozi Ders Kitabı (II), İst. 1971.

6) Bowman, W. C, M. J. Rand, G.B. West; Textbook of Pharmacology, Oxford and Edinburgh. 1968.

7) Hisar, Doç. Dr. Remziye; Mahlep Üzerinde Bazı İncelemeler, Türk Hijyen ve Tecrübi Biyoloji Der, C. XII, Sayı. 3., Ankara, 1952.

8) Güven, Prof. Dr. Kasım Cemal; Tıbbi Formüller (Spesialiteler Dahil), İst. 1971.

9) Koyuncuoğlu, Doç. Dr. Hikmet; Farmakoloji Dersleri (I), İst. 1969.

I. ULUSLARARASI TÜRK FOLKLOR KONGRESİ

(23 - 30 HAZİRAN 1975 İSTANBUL)

Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi ilk kez 23-30 haziran 1975 tarihleri arasında gerçekleştirecek olan I. Uluslararası Türk Folklor Kongresinin hazırlıklarına başlamıştır.

Bu amaçla; Kültür Müsteşar Yardımcısı İsmet Parmaksızoğlu'nun başkanlığında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Öğretim Üyelerinden Profesör Dr. Orhan Acıpayamalı, Profesör Ahmet E. Uysal, Profesör Dr. Sedat Veyis Örnek, Dr. Metin And ve Hacettepe Üniversitesi Öğretim Üyesi Profesör Dr. Şükrü Elçin'den oluşan bir hazırlık komitesi kurulmuştur.

Hazırlık Komitesi, Kongrenin içeriğini: Metodoloji, arşivi atlas sorunları ile "Türkiye ve Türklük Dünyası Folkloru" olarak saptamıştır.

Kongre, 23 - 30 haziran 1975 tarihleri arasında İstanbul'da yapılacak ve 3. İstanbul Festivali programında yer almaktadır.

Türk ve yabancı folklor uzmanlarına çağrı mektupları gönderilmiştir. Cevaplar gelmeye başlamıştır.

1974 de Ankara'da toplanan, I. Uluslararası Türk Folklor Semineri'nden sonra bu kongrenin yapılması, Türk Folkloru için ikinci büyük adımı teşkil edecektir. T.F.A.

Yıllık aboneli : 30,

altı aylık aboneli : 15

İradır.

Yurt dışı senelik abone :

\$ 5, £ 2, DM 12

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

Basılmayan yazılar istenince geri gönderilir

Dizgi ve baskı:

Halk Matbaası
İstanbul

Sahibi ve Genel Yayın Müdürü : İHSAN HİNÇER

Yazı İşlerini Fiilen İdare Eden Sorumlu Yönetmen :

BORA HİNÇER

Mektup ve havale için adres : Posta Kutusu : 46, Aksaray — İstanbul , Tel: 22 49 74

(TÜRK) HALK BİLGİSİ (FOLKLOR) DERNEĞİ'NİN YAYIN ORGANIDIR.

Diyarbakır'dan Beş Efsane

Yazan : Şevket BEYSANOĞLU

DİYARBAKIR KALESİ EFSANESİ

Diyarbakır Kalesiyle Harput Kalesi aynı zamanda, iki usta kardeşin gözetiminde yapılmıştır. Diyarbakır Kalesi'nin kireci yumurta ağıyla, Harput Kalesi'nin sütle karılmıştır. Bu iki kalenin baş ustaları ve gözeticisi olan bu iki kardeş hâlâ sağdırlar. Çünkü onlar, ölümsüzlük (Ab-ı Hayat) suyundan içmişler. Ara sıra uyanıp, "Diyarbakır surları yıkıldı mı? Harput kalesi duruyor mu?" diye sorarlar ve cevaplarını alıp tekrar uykuya dalarlar. Bu soruşlarının nedeni, bu iki kalenin yıkılması kıyametin kopacağına işaret olduğu içindir.

BEN-U SEN EFSANESİ

Diyarbakır şehrini baştan başa kuşatan muhkem ve muhteşem surların Güney - batı bölümüne Ben-u Sen surları denir. Bu bölümdeki surlar içinde bilhassa birer Artuklu şahaseri olan "Yedikardeş" ve "Evlibeden" (Ulubeden) burçları, çok sağlam, çok süslü, kitabeli burçlardır (1). Bu burçlara ve bulundukları çevreye "Ben-u Sen denmesinin günümüze kadar gelmiş efsanesi şöyledir :

Zamanın hükümdarı bu mıntıkada çok sağlam, çok süslü iki burç yaptırmak istemiş. Bunların plânlarını kendi eliyle çizmiş ve inşaları için bir yarışma açmış.

"Yedikardeş" burcunu bir usta, "Evlibeden" burcunu da kalfası yapmaya başlamışlar. Burçların yapımı bitince hükümdara haber salmışlar. Hükümdar, erkânı ve şehrin ileri gelenleriyle buraya gelmiş. Sonunda kalfanın yaptığı Evlibeden burcunun birinciliğine karar vermişler. Buna çok üzülen usta hırslıdan kendini Yedikardeş burcundan aşağı atarak paramparça olmuş. O günden bu yana buraya "Ben-u Sen" denir.

KARACADAĞ EFSANESİ

Vaktiyle bu dağın tepesinde dağ kadar büyük, kara, korkunç bir ejderha varmış. Ağzından çıkan nefesi bir alev gibi her tarafı yakarmış. Günün birinde gökten çok kalın bir zincirin şakırtılar çıkarak dağa sarktığı ve ejderhanın boynundan zincirlenip göklere çekildiği görülmüş,

Halk, ancak bundan sonra rahata kavuşmuş. Dağın taşlarının hâlâ kara oluşu bundandır. Ejderhanın nefesiyle yanan, kavrulup kararan yerlerdir buraları.

GELİNCİKDAĞI EFSANESİ

Diyarbakır'a bağlı Çermik kasabasının batı - kuzeyinde bir dağ vardır. Buna "Gelincikdağı" denir. İnanişâ göre, vaktiyle buradan bir gelin alayı ağır ağır geçerken kafiilede bulunan çocuklardan biri altına pislemiş, annesi, başka birşey bulamadığı için yavrusunun kıcını yufka ekmeğiyle temizlemeye koyulmuş. Tanrının gazabına uğramış ve bütün kafiile gelinle birlikte taş kesilmiş. Uzaktan bir insan dizisi halinde görünen bu taş yığınları hâlâ durur.

KIRAL KIZI EFSANESİ

Diyarbakır'ın Dicle kasabası yolu üzerinde, Maden suyunun aktığı derin bir vadinin doğu yamacında, çok yükseklerle uzayan büyük bir kaya parçası vardır. Bakıldığında, bu kayaya az aralıkla ve bir hizada düzgünce oyulmuş iki pencere görülür. Cephe bir ev manzarası vermektedir. Bu pencerelere ne yukardan ve ne de aşağıdan varabilmenin imkânı yoktur. Çok yüksektedir. Halk buraya "Kiral Kızının Taşı" demektedir. Burada define bulunduğu, leyleklerin bu pencerelerden girerek içerden halı ve kilim parçaları çıkardıkları söylenir.

Efsaneye göre, bu bölgenin kiralının güzelliği dillere destan bir kızı varmış. Konyunlarını bu vadiye güden bir çobana âşık olmuş. Kiral birçok çarelere başvurmuş, çeşitli denemeler yapmış, fakat kızını bu sevdadan bir türlü vaz geçiremeyince buraya hapsedilmiş. Ertesi günü, seher zamanı, nöbetçiler bir beyaz güvercinin gelerek pencerelerden birine konduğunu, içerden de bir başka beyaz güvercinin diğer pencereye uçtuğunu, sonra, her iki güvercinin birlikte havalanarak kaybolduklarını görmüşler. Aramalara rağmen ne kız, ne de çoban bulunamamış.

(1) — Her iki burç da Artuklu hükümdarı Melik-üs Salih Nâsir-üd-din Mahmud zamanında, h. 605, m. 1208 tarihinde yapılmıştır.

Acipayam Çevresinde "Senek",

Yazan : Yaşar BAĞÇAYIR

"Senek" TDK'nun Türkçe Sözlük'ünde "çam ağacından yapılmış su testisi" olarak tanımlanmış. Ve bu kelime sözlüğe Derleme Dergisinden alınmış, Divan-ı Lügat-it Türk'te de "ağaçtan oyulmuş su kabı, su içmeye yarayan testi" anlamına geldiği belirtiliyor. (Divan-ı Lügat-it Türk, Kaşgarlı Mahmut, III. cilt, S. 367.)

Bu tanımlamalar şüphesiz doğru. Fakat özelliklerini belirtmeye pek yetmiyor. Yalnız ağaçtan oyulduğu, su içmeye yaradığı ve testi olduğu belirtiliyor. Biz burada senek çeşitlerini ve özelliklerini genişçe açıklayarak, senekle ilgili deyim ve takımlara temas edeceğiz. Senek'in eski bir Türk ev eşyası olduğu anlaşıyor. Bu gün de yer yer Anadolu'da kullanıldığını tahmin ediyoruz. Nereelerde kullanıldığını araştıramadık. Bizim incelememiz küçük bir bölgeyi içine alıyor: Acipayam ilçesine bağlı Kocapınar Köyü esas olmak üzere, bu köye yakın ve komşu Kızıllıhisar, Honaz, Yatağan, Yeşilyuva (Kayser), Ayaz, Aşağı Karaçay, Yüreğil, Abaş (Akbaş), Kösten (Aydınlar), Kızılyer köy ve kasabaları. Bu köy ve kasabaların halkının pek çoğu eski göçebe Türkmenlerden olup şimdi yerleşik hayat yaşamaktadırlar. Bununla beraber hayvancılık önemini korumaktadır. Kocapınar (Yukarı Karaçay) Köyü bir orman köyü olup tarım, hayvancılık ve orman işletmeciliği ile geçimlerini sağlamaktadır. Yakın zamana kadar ulaşım güçlüğünden dolayı çevreköy ve kasabalar ile ilişkileri azdı. Orman yolunun yapımı dolayısı ile ulaşım kolaylaşınca dışarı ile ilişkiler çoğalmış, daha çok il merkezi Denizli ile münasebete geçilmiştir. Bunun sonucu şu sıralarda bu çevrede şimdi senek hiç veya çok az kullanılan bir eşya olmuştur. Çünkü her türlü plâstik eşya —kolay taşındığı, hafif ve ucuz olduğundan— geniş ölçüde kullanılmaya başlanmıştır". Aşağıda bahsini edeceğimiz ikinci tür senek ise önemini kaybetmemiştir. Halen kullanılır.

Senegin iki türü vardır. Birinci tür senek kaba yapıda bir ibriğe benzer. İbrikten farkı kulpu yoktur. Onun yerine ikin-

ci bir ümzük (1) vardır. Yani ümzüklere simetrikler. İki ümzüğün ortasında testininki gibi senegin ağız vardır. Ağız ile ümzüklere birbirine bitişiktir. Ağızın biraz altında boğaz denilen yerde bazılarında bir boşluk vardır. Bu taşırken tutabilmek içindir. Bu durumda ümzüklere senegin aynı zamanda kulpudur da. Senegin dış görünüşünü böylece anlattıktan sonra yapılışını da açıklayalım.

Senek yaş çam ağacından yapılır. Ağacın yeni kesilmiş ve işlemeye elverişli olması gerekir. Kaba çam denilen dokuları seyrek ve düz olanları en uygundur. Yaş çam ağacının seçilmesi de senegin çatlak-sız olması içindir. Bilindiği gibi çam ağacı kuruyunca çatlaklar meydana getirir. Eğer böyle bir ağaçtan yapılacak olursa elbette içinde su durmaz. Kurusunun işlemesi yaş çam ağacından daha güçtür. Çünkü senek elde küçük araçlarla yapılır. Yapılacak seneye göre çoğunlukla 25 cm kadar kalınlıkta çam gövdeleri 35 cm. kadar boyda kesilir. Bu silindirin tabanından öbür tabanına tam ortasından kovan burgusu denilen makkapla (2) delinir. Senegin gövdesini teşkil edecek yer kaşıkçı bıçağı (3) ve iskarplle gibi araçlarla içten oyulur. Yeter derecede oyulduktan sonra yanlardan ümzük açılacak yerden kulak burgusu (4) ile ümzük delinir. Bu delik içte açılan gövde oyduğuna kadar ulaşır. Bundan sonra ağıza da şekil verilme işi bitince marangoz keseri ile dış kısmı şekillendirilir. Böylece tahtadan yapılmış altı açık bir ibrik meydana gelir. Altının genişliğine göre kuru bir tahtadan kapak yapılır. Bu kapığın kuru tahtadan yapılmasının sebebi kuru tahta ıslanınca şişme yapar ve senek gövdesi ile sıkışır. Suyu akıtmaz. Bu senegin özelliği suyu soğuk tutmasıdır. Bunun sebebi de sıvıların buharlaşması ile ilgili fizik kuralıdır. Senek ağaçtan olduğu için dışına az miktarda su sızdırır. Bu sızan su senegin dış yüzeyine eşit şekilde ve ince bir tabaka halinde yayılır. Sıcak yaz gününde havanın su buharı alma kapasitesi fazla olduğundan senegin üzerindeki ince su tabakasının buharlaşması gerekecektir.

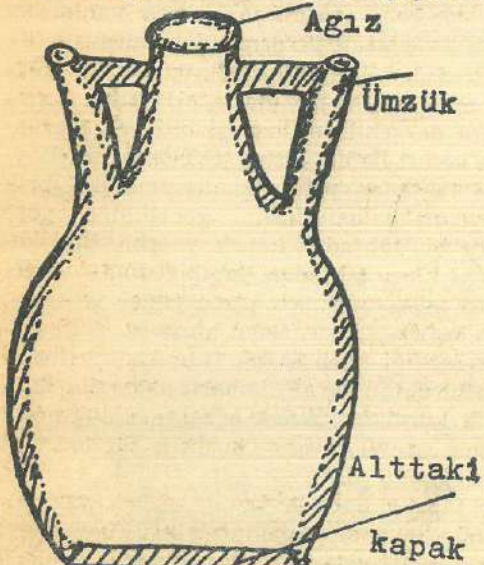

Ancak bu suyun buharlaşması için buharlaşma ısısına yükselmesi gerekir. Bu ısının bir kısmını senegin içindeki sudan alır. Böylece ısı veren senek suyu soğur. Hiç değilse ısınmaz. Doldurulduğu gibi kalır. Bir yandan da ağaç ısıyı güç ilettiğinden hava sıcaklığının etkisi ile ısınmaz. Termos gibi iş görür.

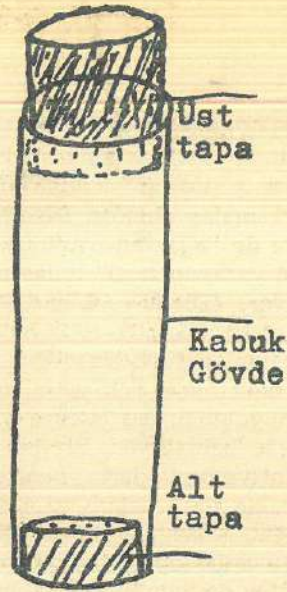
Senegin boş bırakılmaması ve güneşte kalmaması gerekir. Çünkü bu durumda çatlar ve suyu akıtacağından kullanılmaz hale gelir.

Şimdi öbür tür seneye gelelim. Bu birincisi gibi uzun süre kullanılmaz. Kullanma geçicidir. En çok bir gün dayanır. Bu da su yürümüş ağaçlardan, çamdan yapılır. Yalnız ağacın dış kabuğundan hottuk (5) çıkarılabilir. Takriben 3—4 cm kalınlığında bir çam veya söğüt dalı kesilir. Yalnız kabuğu taze olmalıdır. Bir, hottuk çıkarılır. Hottuğun çıktığı dalın ince tarafından bir tapa kesilir. Yerine takılır. Bu senegin altını teşkil eder. Diğer taraftan da bir başka tapa kesilir. Bunun yalnız biraz tutulacak kadar uzun olması gerekir. İçine su konur ve tapa kapatılır. Bunu daha çok yaylalarda, dağlarda çobanlar, oduncular yapar.

Çoban su başında sürüsünü sularken kendisi de yemeğini yer. Biraz sonra susayacak. Fakat sudan uzak olacağından hemen su başında iken bir senek yapar. Su-

1. Tür Senek

2. Tür Senek

yunu doldurur. Susadığı yerde içer. Artık bu senegin işi bitmiştir. Hemen atılır.

★

1 — SEN SENEK BEN BARDAK — Birbirinde kusur arayan fakat ikisinin de aynı yaratılış ve özellikte olduklarını anlatmak için kullanılır. Örneğin iki kişi kavga ederler. Birbirlerinin kötü taraflarını söylemektedirler. Bunları ayırmaya gelen tarafsız bir kişi her ikisinde de aynı özelliklerin bulunduğunu belirtmek için "sen senek ben bardak (6) ne kavga edip durursunuz" der.

2 — SENEK SUYU GİBİ — Senek suyu soğuttuğundan soğuk sular için yapılan benzetmedir.

3 — SENEK SUYU — a) Senek'te soğumuş su. b) Hottuk senegi bazan bozulunca çobanlar tarafından bir kaynağın suyunu oluklamada kullanılır. Buna çoban suyu da denilir. Bu tür yapılmış çeşmeye senek suyu denir.

4 — SENEK SUYUNDA BOĞULUR — Birinin güçsüz olduğunu belirtmek için kullanılır. Senekle yapılmış çeşmenin suyunu selde boğulur gibi boğulur demektir.

1 — Ümzük : topraktan yapılmış ibrik ve senegin bardaksız su içmek için ağzından daha küçük ve ince su akan kısmı. Belki emzik kelimesinden gelmedir (Kökenini araştırama-

Derler Memleketinde Nizam

Derleyen : Dr. Edip KIZILDAĞLI

Hatay bir folklor hazinesidir. Ben senelerdir işittiğim hikâyeleri yazıp bitiremedim. Ve hergün bir yenisini öğrenmekteyim. Bu anlatacağım "Der'ler Memleketi" neresidir? Kim gitmiş? Kim görmüş? Bilen yok.

— Adamın biri askerden tezkere almış, memleketine dönerken yolu bir şirin kasabaya rastlamış. Bağlık bahçelik su başı bir yerde durmuş. Öğleye doğru, müezzin minareye çıkmış, ezan okumağa başlamış: Allahu ekber, Allahu ekber... Derler

Derler... Derler...

Bütün ezan boyunca sonuna "Derler" sözünü ekliyerek ezanı bitirmiş. Asker abtes almış camiye gitmiş. Bakmış ki:

İmam caminin kapısında, elinde şaraptası, her gelene bir yudum içiriyor. Müezzin de kebab pişirip ağızlarına veriyor.

Sonra da cemaat toplanarak "Derler... Derler" duası ile namazı kılmışlar.

Namaz bitmiş. Bakmış canlı bir adamı tabuta koymuşlar, ölü niyetine namazını kılıyorlar. Adam ne kadar itiraz etmişse

dık). Çünkü su emilerek içilir.

2 — Kovan burgusu : İbtidai kovan yapmada kullanılan yine çam ağaçlarını delmek için geniş ağızlı bir makkaptır. Tokmakla tepesinden vurulur. Biraz gömülünce çevrilerek oyuk açılır. Böyle devam ederek delinir.

3 — Kaşıkçı bıçağı : Kaşık oymada kullanılan eğik ve yarı daire şeklinde bir oygu aracıdır.

4 — Kulak Burgusu : Karasabanın iki tarafında bulunan L şeklindeki parçalarının sabana raptedilmesi için delik açmakta kullanılan ince makkap.

5 — Hottuk : Su yürümüş kalem kalınlığındaki ağaç dallarından yapılmış çocuk düdüğüdür. Kalem kalınlığında kesilmiş dallardan, dalın ince tarafı düzgünce kesilir. Kalın tarafından da kabuk çakı ile çizilir. Boğumlanır. Çakının sapı ile de tıklata tıklata kabuklu ağaç gevşetilir. Çocuklar bu sırada şu tekerlemeyi söylerler:

Tık tık tık tık

Haydi hottuğum çık

Tık tık tık tık

de dinlemeyip götürerek mezara gömmüşler.

Er dayanamayıp şehrin kadısına gitmiş. Kadı dairesinde, genç bir kızı soyup muayene edermiş. Sırası gelince sormuş :

— Kadı Efendi, ben "Derler" memleketinden bir şey anlıyamadım.

— Evlâdım, müezzinin sesi güzelini bulamadık, bir hristiyanı bu işi verdik. O da kendince günah olmasın diye her sözün sonuna bir "Derler" ilâve ediyor. Camiye cemaat gelmiyor, diye, kebabla şarabı icad ettik, yavaş yavaş alıştırıyoruz. Canlı adamın askerden ölü tezkereci üç yıl evvel gelmişti. Karısı başkası ile evlendi, malını taksim ettik. Şimdi nizamı âlemi bozması için ölmesi lâzım. Gömdük gitti.

— Ya siz, Kadı Efendi?

— Ben de şu duheri, aklîbaliğ oldu mu, olmadı mı, deyü, muayene ederdim. Çok zengin bir Rum kızdır. Malını kilise zaptetmiş, sinni rüşte erdi ise, emvalini kendüsüne devredip, tahtı nikâhıma alacağım. Mesele bu kadar basit (Anlatan: R. Bayer)

Kara koyun melemiş

Memeleri sızılamış

Kara koyun kuzulamış

Memeleri sızılamış

Bana hottuk ısmarlamış

Buraya kadar tıklatma tamamlanmıştır. Avuç içine alınarak, hottuk çıkarılacak kabuk usulca çevrilir. "Kit" diye bir ses çıkarır. Buna tıklatma denir. Tekerlemenin devamı söylenir.

Kara koyun yatı

Hottuğum çıktı

Haydi kit.

Kit diye ses çıkararak dalın etrafında dönen kabuk çıkarılır. Bu bir çeşit borudur. Bu kabuk borunun ucu sıyrılarak ince en iç dokular kalır. Ağıza alınıp üflenince bu incelmis yer titreyerek ses çıkarır. Eğer üflenip dille ağız kapatılarak dili birden çekmekle açılacak olursa "hottuuu" diye bir ses çıkar. İşte ismini buradan almıştır.

6 — Bardak : Toprakdan yapılmış ibriklere bu bölgede verilen isimdir. Ümzüğü olmayanlarına "yatık" denir. Yatıkların daha büyükleri de testi adını almaktadır.

Sazın Tellerinden Posta ve Telgraf Tellerine

Yazan : Azmi GÜLEÇ

Bir yerden bir yere, annemize, babamıza, sevdiğimiz kişilere haber salmak ve haber almak için başvurduğumuz en uzun yazı mektuptur. Sonra telgraf ve karşılıklı sesli konuşma vasıtası telefondur. Bir de daha çabuk konuşma aracı telsiz vardır ki, telefon gibi henüz folklorumuzda yer al-

mamıştır. Biz bu yazımızda mani ve türkülerimize kadar etkisi olan, mektup ve telgraf üstüne söylenmiş mani'li mektuplarla, telgraf türkükleri üzerinde duracağız. Şimdi, yurdumuzun dört yöresinden derlemiş olduğumuz manili ve türkülü mektupları hep beraber okuyalım :

1. Mektup yazdım ben size
Ayrılık düştü bize
Allah kısmet ederse
Otururuz diz dize.

Al mektubu hecele
Mektup benim vekilim
Al yanına gecele.

2. Mektup yazdım karadan
Dağlar kalksın aradan
Ayrılık pek çok gitti
Kavuştursun yaradan.

7. Mektup yazdım ulaş
Okuyanlar ağlaş
El kaldır da dua et
Hasretliler kavuşa.

3. Mektup yazdım kış idi
Kalemim gümüş idi
Daha çok yazacaktım
Parmaklarım üşüdü.

8. Mektup yazdım vardı mı?
Yar eline aldı mı?
Mektubum okununca
Of diyerek yandı mı?

4. Mektup yazdım köşeli
İçinde gül döşeli
Hesap ettim üç aydır
Yardan ayrı düşeli.

9. Mektubum dört köşeli
İç i güller döşeli
Bir derdim bin bir oldu
Şu gurbete düşeli.

5. Mektup yazdım köşeli
İçinde gül döşeli
Hiç bir gün gülmüyorum
Senden ayrı düşeli .

10. Mektubum dört köşeli
İçinde gül döşeli
Günler akşam olmuyor
Yar aklıma düşeli.

6. Mektup yazdım acele

11. Mektubum yazılıyor
Ciğerim eziliyor

Dayanacak dert değil
Gönüldür arzuluyor.

12. Mektubum yazılıyor
Yüreğim eziliyor
Şahin gözlü yarımı
Gönülüm pek arzuluyor.

13. Mektubun geldi buldu
Elim gül ile doldu
Mektubunu alalı
Rengim sarardı soldu.

14. Mektubunu yaz gönder
Sitem sözü az gönder
Bu mektubum üstüne
Bir ferahlık söz gönder.

15. Yazı yazdım karadan
Dağlar kalksın aradan
Beni yare kavuştur
Yeri, göğü Yaradan.

16. Yazı yazdım yaz idi
Kâğıdım beyaz idi
Daha çok yazacaktım
Mürekkebim az idi

Herkes sevdiğine yavrum böyle mi yanar
Gel Yanıma yanıma da otur yanıbaşına
Şu gençlikte neler geldi garip başına.

Telgrafın tellerini arşınlamalı
Yar üstüne yar seveni kurşunlamalı.
(Kavuştak)

Telgrafın direkleri semaya bakar
Senin o güzel gözlerin çok canlar yakar
(Kavuştak)

Görülüyor ki, halkımız bilerek bizlere bir Haberleşme Folkloru kazandırmış. Sağ olsun halkımızın sağduyusu.

Çorum'dan Bir Masal :

CALISTA ALTMIS. VURUŞTA YETMİŞ CAN TELEF EDEN

Kara Mısdafa Masalı

Derleyen : Osman SINAYUÇ

Çorum'da aileler arasında gece toplanmalarında nesilden nesile geçen bir masal anlatma geleneği vardı. Kaynak kişi bu geleneği sürdürenlerin son halkalarından biridir. 1336 Çorum doğumlu, okur - yazar ve mesleği kendircilik (urgancılık) olan Hakkı SINAYUÇ anlattığı masalları çocukluğunda ve gençliğinde katıldığı gece toplanmalarında masal anlatan ihtiyarlardan öğrenmiştir.

Kaynak kişi bir nesilden diğerine sözlerle aktarılan masallarda geçen olağanüstü olayların gerçekten olduğuna inanmakta ve bu konuda şu ifadeyi kullanmaktadır. "Eğer bu olaylar gerçekten olmasalardı, eski ihtiyarlar bunları bilemiyeceklerdi; ve olmuş gibi bizlere anlatamıyacaklardı. Aynı soruyu ben de masalları öğrendiğim kişilere sormuştum. Tabii ki olmuş, bunlar hep hakikat şeyler", diye cevap vermişlerdi.

Yine aşağıda okuyacağınız masal kahramanlarından olan devler için şunları söylemiştir. "Esgiden masal anlatan ihtiyarların; 60 halebi boyunda, bi dodakları yerde bi dodakları gode ibret birşeyler olarak anlattığı devler halâ vardır. Gayet uzak, dünyanın ucu bucanın bitdiği yerlerde; dağlarda, mağaralarda yaşarlar".

Daha sonraları, öğrendiği masalları iyi anlattığı, masalda geçen olayları iyi canlandırdığı ve konuşmaları iyi taklit ettiği için aranan bir masalcı olmuş. "Evlerdeki, odalardaki toplanmalarda masal anlatayım diye beni hiç dillikli bırakmazlardı. Bende bu masalları helvayla, börekle söyledim, başka bişeyle söylemezdim".

Kaynak kişinin ağzından, dinleyenleri masala hazırlamak ilgilerini toplamak için anlatılan masal girişlerinden biri ve bir Çorum masalı :

★

Akgöz, veligöz tekkede asılı bi pos. Yasdik yağıldık kulan (1) diplerinde yatdık, yasdıksız yorgansız. Babam bi girat verdi, çekdik gettik İsdanbul'a. Camiyi dahındık davuldur diye, minareyi dahındık borudur diye. Bunlar delidir diye bizi dutdular tımarhaneye atdılar. Sekiz gışiydik gırıla gırıla galdık dohuz gışı; sekisimiz çirpi çeker, dohuzumuz ocak yahar, gayna de-

rik gaynamaz oyna derik oynamaz, kemiği bişmiş etinden bihabar, (2) gafasını galdırır hâlâ bize bahar.

Şordan arı (3) bi efendi geldi, sizi kefil oluyum çıkarıyım mı dedi. Çihart dedik. Bizi kefil oldu çihardı. Vara vara vardık bi gaviye (4). Bodur bodur ediyo (5), bodurtusu dünyayı yihyo. Ne sokranıyosun (6) beyefendi. Ne sokranacam, bi bacım var sağa verecam. Peki bacın gozel mi? Mavi tabak yeme içme yüzüne bak, o kadar gozel. Pekala dedik. Bizi bi guya (7) etdiler, gapıdan içeri yitdiler. Başını aşdım bi gabak, yüzünü aşdım bi duvak; gatran çekmiş gaşına doda enmiş döşüne (9), guntüz gorenin gece girer düşüne. Adın ne dedim. Emine. Ağıldım bakdım ...ına; biyanını (10) sazlık samanlık tozluk dumanlık, biyanında demirciler demir döver dengine, biyanında boyacılar boya boyar rengine.

Hamamcının peştembalı yok, kulanının baltası yok. Aman kulanı baltayı getir, pire beni gapacak. Eğer o pireyi vurmasaydım yağın okgası (11) onbeş liraya çıkacakdı. Derisini de yüzüdm bi orduya çarık (12) yapdım, daha bi orduya yeter.

O yalan bu yalan, devenin yetmiş iki yerinden golan (13) çekdim buda mı yalan.

★

Vahdi zamanında bi gadının Mısdafa adında bi dene oğlu varıymış. Gayet fahırlarımış. Gadıncaz işe giderimış. Mısdafa da gayet gorhak bi çocuğumuş. Anası bi yere getdi mi gayet fazla gorharımış. Annesi bi gün ekmek yazmaya (14) giderken Mısdafa'nın eline beş gurus vermiş, Mısdafa da bu parayla logantaya getmiş. Ahcından yemekleri arhasından bal isdemiş. Yemekleri yiyene gadar, ne gadar sinek varısa hepisi balın üsdüne çökmüş.

— Eeeh, şimdi bu balı nasıl yiyecez, barmamla (15) yesem barmamı yerler deyip; cebindeki çahısını çıkararak balın üzdündeki sineklere şöle bi çalmış, düşen sinekleri saymış ki atmış dene. Biraz sona

sinekler gene gelmiş, çahısını sineklere bi vurmuş, düşen sinekleri saymış ki yetmiş dene.

Vay, ben bu gadar yigidim de ne durum diyerek bıçakçı dükenine goşmuş.

— Usda, bana bi gama yapacaksın ki, sapına da “çalışda atmış, vuruşda yetmiş can telef etmiş Gara Misdafa” yazacaksın, demiş.

Üç gün sona gedip gamasını almış, beline soharak evin yolunu dutmuş. Gapının önüne vardığı zaman annesine; ben gorkuyom diye bağırmış.

O sıralarda da padişah çeşmesine bi ayı dadanmış, olgorüp askeriyelerle ayıyı elde edememişler. İlan etmişler ki; “bu ayıyı her kim elde ederse mükâfatlandırılacak,” diye.

O esnada bıçakçı padişaha haber vermiş:

— Ben birine bıçak yaptım, sapına da yazdım ki “çalışda atmış, vuruşda yetmiş, can telef etmiş Gara Misdafa” diye. Ayıyı elde ederse o eder.

Padişah Misdafa'yı çağıtdırmış. Misdafa varınca padişah ayıyı yahalamasını söylemiş. Misdafa da padişahdan gorhusundan peki demiş. Padişah Misdafa'yı bi at beyenmesi için tavlaya göndermiş. Zavallı içeri girinci atların kişnemesinden gorhakar, deeeey en dipde en kötü, uyuz, yaralı bi ata sahap çıkmış. Ayının geldiği meydana asgerler halaka yapmışlar. Misdafa atın üsdünde halakadan içeri girmiş. Bıçanı eline alarak ayının üzerine hücum ettiği zaman ayı kaçmış. Misdafa önde, asgerler arhada ayının peşine düşmüşler. Şehirden dışarı çıhınca Misdafa; ben gendim bu işi beceririm” diyerek asgerleri geri göndermiş. Biraz sona da zaten yürüyemiyen uyuz atı bi bıçak vurarak öldürmüş. Vara vara bi ormana dalmış. Aşam olacak zaman, gorhusundan bi ağacın doruna çıhip oturmuş. Aksine olacak ya; ayı da gelmiş o ağacın altına yatmış. Misdafa gorhusundan ne yapacanı şaşırmiş. Bi dal daha yoharı çıhiyım derken, aşaya gorpu-dak (16) düşmüş. Gorhusundan ayının sırtına hoplayıp, gulaklarından dutmuş. Hayvan goşa goşa çatlama derecesine gelmiş. Misdafa da bıça vuruncu ayıyı yere yıkmış. Gulaklarını keserek cebine goymuş. Mem-

lekete doru yola çıkmış. Gapının önünde anasını görünce :

— Anam, gorkuyom, diye bağırmış. Annesi de Misdafa'm yok diye talaşalı (17) olarak:

— Gel yavrum, nerdeydin deyip Misdafa'ya sarılmış .

Misdafa annesine manzarayı (18) annatarak yerine yatmış. Zabahlayın üsdünü başını deyiştirmiş, püsgüllü fesini gafasına yan geymiş, bıçanı beline goymuş, çarşı meydanına çıkmış. Gara Misdafa'yı tanıyanlar Padişah haber vermişler. Asgerler Misdafa'yı yahalayıp götürmüşler. Padişah “noldu vadin” (19) dediği zaman da cebinden ayının gulaklarını çiharıp masanın üsdüne goymuş. Padişah:

— Eeeee, bunnan bu iş bitmedi. Bi de dev dadandı. Ne yapamaz. Bunu da becerirsen sen becerirsin, demiş.

Misdafa padişahdan gorhusundan yine kabul etmiş. Padişah yine bi at seçmesini emretmiş. Misdafa ata binme gorhusundan nerede misgin, kötü hayvan varısa onu seçmiş. Padişah; “bu at gitmez” deyince, “siz garışman benim işime” diyerek, devin geldiği meydana asgerlerle giderek yine halaka yapmışlar. Misdafa palasını çekip, deve hücum etmiş. Dev asgeri yararak kaçmış. Hemen Misdafa asgerlerle beraber devin izine yola revan olmuşlar. Gene yolda asgerleri, bu işi gendim beceririm diyerek geri göndermiş. Nehayet hayvanı öldürüp gendisi yayan olarak yola revan olmuş. Vara vara bi dağ depesine aşam olacak vahit varmış. Sağa sola bahmış ki ilerde bi ışık yanıyo. Işığın olduğu yere varınca pencereden bahmış. Bi duda yerde bi duda gode bi kadın gırk guplu bi gazanda çorba garıştırmış.

Misdafa gorhusundan oraya misafir olmak isdemiş. İçeriye girdiği zamanda pala bıça ocan başına dikmiş. Kadın :

— Olum, sen buraya nerden girdin, bu- ra gırk devlerin evidir, seni yerler deyince; Misdafa gözlerini fırlatarak :

— Ben de devleri yemeye geldim. Bıçan sapını bi ohusana, demiş. Bacaklarını uzatarak ocan başına oturmuş. Kadın bıçan sapında “çalışda atmış, vuruşda yetmiş, can telef etmiş Gara Misdafa” yazısını ohu-

yunca gorkmuş. “İnsan eti gohuyor” diye bağırarak gelen öbür devlere garşı çıkmış.

— Susun, bi yiğit geldi. Bıçanın sapında “çalışda atmış, vuruşda yetmiş can telef etmiş Gara Misdafa” yazıyo. Güteryüz gösderin, demiş.

İçeri giren devler, “hoşgeldin Misdafendi” diyerek Misdafa'yı garşılamışlar. En son gelen de devlerin en azılıları imiş. Tam bi saatlik yoldan “insan eti gohuyo” diye bağırarak geliyormuş. Devlerin otuzdohuzu da evden çiharık onu teselli etmişler. “Böyle böyle bi yiğit geldi, gozel garşıla” diye yalvarmışlar. Tesadüfya o da o devmiş. Dev içeri girdiği zaman:

— Selamalüyküm Misdafa demiş. Misdafa :

— Alekümselaam, diyerek yanının üsdüne gelmiş, emme gorhudan da titriyomuş, Misdafa'ya gozel yatak yapmışlar, üç beş gün bamışlar. Misdafa'nın gideceği yok. Aşam olupda toplandıkları zaman devler :

— Yav Misdafa dayı, otura otura osanıyosun. Heç olmazsa gezerek bize birez odun yap, demişler. Misdafa da; “ben de öyle şeyleri severim” diyerek atmış halebi (20) urgan, bi de kesgin balta isdemiş. Ormanın yolunu dutmuş. Ormanda ne gadar çam varısa, hepisini devirmeye başlamış. Aşam olup, Misdafa dayının gelmediğini goren devler ormana dalmışlar. Bi de ne görsünler, Misdafa urganın üsdüne odunları yıgmaya çalışıyormuş. Ne yapıyon Misdafa diye sormuşlar. Misdafa da:

— Len pezevekler, bi saatlik yerde odun olur mu? Hepisini gapınızın, evinizin önüne gotürecm. Oraya dikeyim, oradan alın alın yakın, deyince devler “etme, yapma” diye yalvarmaya başlamışlar. Misdafa'nın kesdiği odunları yüklenmişler. Misdafa da arhadan elini golunu sallıya sallıya gelmiş.

Üç beş gün daha geçmiş. Gine Misdafa'nın gideceği yok. Aşam olunca devler Misdafa'dan çeşmeden eve su getirmesini isdemişler. Misdafa da onlardan gazma, kurek, atmış halebi de urgan alıp, zabanan (21) eyden çıkmış. Aşam olmuş, Misdafa dönmemiş. Devler, “hele gedip bi bahalım” diyerek çeşmenin başına varmışlar. Bi de bakmışlar ki, Misdafa goca çeşmenin

etrafını gazmayla gaziyormuş.

— Napıyon Misdafa dayı, demişler. Misdafa da :

— Bu gadar uzak yerde çeşme olmaz pezevekler. Çeşmeyi burdan söküp, evin önüne dikecam, deyince; devler Misdafa'yı durdurup, yanlarında getirdikleri helkeleri doldurarak evin yolunu tutmuşlar. Gine Misdafa arhadan elini golunu sallayıp gelmiş.

Gine yemeklerini neyi yedikden sona Misdafa “çişim geldi” diyerek dışarıya çıkmış. Çıkmış emme gapının anahdar deline gulak vererek içeriyi dinnemiş. Devler; Yaaa, Misdafa'yı napıcaz, nası edecez deyigonuşurlarken içlerinden biri :

— Şehre gidek, gırk dene şiş yapıralım. Yatani da pencerenin öğüne serelim, Uyuduğu zaman şişleyelim. Bunu böyle öldürürüz, başka gurtuluş yok, demiş. Devler gırk şiş yapırmışlar. Aşam olunca Misdafa'ya “yatani nereye serelim?” diye danışmışlar. O da “pencerenin öğüne serin, sivrisinekten uyuyamıyom,” demiş. Devler de sevinmişler. Misdafa yatmış, tabii gorhudan uyuyamamış. Bi kütük bularak yatan içine goymuş. Gendisi de bacanın içine saklanmış. Devler geceyarısı pencerenin öğüne toplanıp “Misdafa, Misdafa” diye seslenmişler. Misdafa'dan ses çıkmayınca, “uyuyor” diyerek şişlemeğe başlamışlar. Şişler kütüğe batdığı zaman; “ne sıhı kemikleri varımış” diyerek, gultışerek, yorganı parça parça etmişler. Odalarına çehilerek irahatca uyularını uyumaya başlamışlar. Ortalık ışıyınca Misdafa, parçalanmış yorganın altına girip uyumuş. Devler biraz sona Misdafa'nın yatandan öksürük sesi duymuşlar. “Misdafa ölmemiş” diye birbirlerine haber vermişler. Bunu duyan devler gorkmaya başlamışlar. “Misdafendi” diye seslenmişler. Misdafa da:

— Sıvrisinekten uyuyamadım, susun bahıyım, diye devleri azarlamış. Devler ava çıkmışlar. Aşam olup yeme yedikten sona, bi araya gelince :

— Yavv Misdafendi, senin evin ocan yoh mu? Çolun çocun yoh mu? diye sormuşlar. Misdafa :

— Eeeee, size ne benim çolum çocumdan demiş. Devler:

— Yavv Mısdafendi, sana birez para verelim, arkadaşlarımızdan birinin sırtına bindirip seni gönderelim. Çolunla çocunla meşgul ol, demişler. Mısdafa da:

— Peki. Amma bi daha oyanna dönmiyaceinize yemin ederseniz giderim, yohsa gitmem, demiş.

Devler yemin etmişler. Bi torba da altın vererek Mısdafa'yı bi total devin sırtına bindirmişler. Oradan vedalaşarak yola revan olmuşlar. Şehre yaklaştığı zaman da total devin ensesine palayı vurarak öldürmüş. Gafayı godeden ayırmış. Torbanın içine goyarak eve dönmüş, gapiyı çalmış.

Gine zavallı annesi "Mısdafa'm" diye alıyarak gapiyı açınca; Mısdafa: — An necim gorhuyom" deyip boynuna sarılmış. Annesi Mısdafa'yı elinden tutup içeri almış.

Mısdafa sabahlayın püsgüllü fesini geymiş, palayı beline sokmuş, çarşıya çıkmış. "Gara Mısdafa gelmiş" diyerek Padişah haber vermişler. Padişah Mısdafa'yı çağırmış. Mısdafa evden devin gafasını alarak padişah yanına varmış. Padişah dayresine girince gafayı yuvarlamış. Hemen padişah Mısdafa'yı alından öpmüş. Hamama göndermiş, gozel elbiseler geydirmiş. Gızını da Mısdafa'ya vererek kırk gün kırk gece düğün yapmış. Mısdafa halâ mesud bahdiyar yaşayıp duruyo.

Goden üç elma düşmüş, biri bana ikisi de diniyen arhadaşlara taksim olsun.

1) Külhan : Hamamlarda suyun ısıtıldığı yer (Külhan). 2) Bihaber : Habersiz. 3) Şordan arı: Su yandan, şu taraftan. 4) Gaviye: Kahveye, kiraathaneye. 5—6) Bodur bodur ediyö — Sokranıyosun: İnsanın kendi kendine yüksek sesle konuşması. 7) Guya: Damat. 8) Aşdim: Açtım. 9) Doda enmiş döşüne: Dudağı inmiş göğsüne. 10) Biyanı: Bir yanı, bir tarafı. 11) Okgası: Okka, eski ağırlık ölçüsü, 1200 gram. 12) Çarık: Bir ayakkabı çeşiti. 13) Golan: Kolan. 14) Ekmek yazmaya: Yufka yapmak için, oklavayla hamurun açılması, inceltilmesi işi. 15) Barmamla: Parmagımla. 16) Gurpu-dek: Gürültüyle, patıdak. 17) Talaşalı: Telaşlı, aceleyle. 18) Manzarayı: Olayları. 19) Noldu vadin: Ne oldu verdiğin söz. 20) Halebi: 60—80 cm. boyunda, bir ipin avuç içi ile dirsek arasındaki uzaklığa bir defa sarılması. 21) Zabana: Sabahleyin.

Bize gelen KİTAPLAR

● Prof. Dr. Sedat Veyis Örnek: "BUDUN-BİLİM TERİMLERİ SÖZLÜĞÜ". Terimler üzerine, Önsöz, Terimler sözlüğü, Başlıca kaynaklar, Almanca, Fransızca, İngilizce dizinler, Eski terimler. Türk Dil Kurumu Yayınları: 388. 20x13,5 cm. boyunda, 92 sayfa, 7 lira.

● Behçet Necatigil: "ATATÜRK ŞİRLE-RI". Cumhuriyetin 50. Yılında. Eklemeli ikinci baskı. TDK Yayınları: 381, Atatürk Dizisi: 8. 20x13,5 boyunda, 242 sayfa, 15 lira.

● Ümit Kaftancıoğlu: "YELATAN". Doğu Anadolu'nun, Hanak'ın, Damal'ın, Yelatan Dağı ve insanların yaşam romanı. Romanın sonunda bir de sözlük yer almıştır. Remzi Kitabevi, Yeni Türk Yazarları Dizisi: 49. 20x14 boyunda, 304 sayfa, 15 lira.

● Halis Aydın (Hazırlayan): "DASTAN-I AHMED HARÂMI / AHMET HARÂMI DESTANI". Prof. Dr. Faruk K. Timurtas ve eseri hazırlayan Halis Aydın'ın önsöz ve verdikleri bilgilerden sonra eserin bugünkü dille açıklamaları ile metin yer almaktadır. Kitabın sonuna geniş bir sözlük eklenmiştir. Tercüman 1001 Temel Eser, No. 34. 19,5x13 boyunda, 186 sayfa, 10 lira.

● Aziz Nesin: "HOPTİRİNAM" Büyükler için masallar. Beşinci basım. Tekin Yayınevi, 19,5x12,5 boyunda, 200 sayfa 12,5 lira.

● Aziz Nesin: "TATLI BETÜS". Roman. Yozlaşmış sosyete kişilerinin içyüzleri. Daha önce Bayan Döviz, Bir Mirasçı Aranıyor adlarıyla dört ayrı gazete ve dergide yayınlanan roman yeni katına ve değişimlerle bu kez kitap olarak yayımlanmıştır. 19,5x13,5 boyunda, 414 sayfa, 25 lira.

● Kınalızâde Ali Efendi — Hüseyin Algül: "AHLÂK (AHLÂK-I ÂLÂ-I)". Basıma hazırlayanın esere ve yazarına ait önsözünden sonra Kınalızâde Ali Efendi'nin biyografisi ve metin. Tercüman 1001 Temel Eser: 30. 19,5x13 boyunda, 334 sayfa, 10 lira.

● Namık Kemal: "EVRAK-I PERİŞAN". Baskıya hazırlayanlar: Raif Karadağ — Ö. Faruk Harman. Birkaçsöz, Namık Kemal'in hayatı, 4 kitap bir arada. Tercüman 1001 Temel Eser: 25. 19,5x13 boyunda, 251 sayfa, 10 lira.

tasarrufunuzun
garantisini

TÜRKİYE
GARANTİ BANKASI

(Folklor : 104)

SARAP
SANAYİNDE
KALİTE VE NEFASET
ÖRNEĞİNİ YİNE
TEKEL
SUNAR

(Basın : 60617 — 106)

DAMLIYA
DAMLIYA
GÖL OLUR

TÜRKİYE
BANKASI

paranızın... istikbalinizin emniyetidir

(Folklor : 105)

ANADOLU
BANKASI
SİZİN ESİNİZİN
ÇOCUKLARINIZIN
KISACASI
AİLENİZİN BANKASIDIR

(Folklor : 107)

**LOKMAN MÜSTAHZARI
HALK SAĞLIĞI
HİZMETİNDE**

Ekza - 9 Ekzema merhemi
Algo - Tablet Ağrı hapi
Lokman - Tablet Ağrı hapi
Algopirin Analjezik tablet
Algo - Tablet 4 tabletlik
Moruvit - Vitamine Kuvvet
şurubu
Kina - Kola İstah şurubu
Anamur Burun ve göz dam-
lası
Meprol Tablet Sinir hapi
Sollargen Granüle Ekzema -
kaşıntı
Sel de Gastrin Granüle Mi-
de tozu
Gastro Goutes Mide damlası
Gastroguanil İshal kesici
tablet
Metegastrin Mide tozu
Derivit Yara ve yanık mer-
hemi
Deriseptol Yara ve göbek
tozu
Dover Tablet Öksürük ve
bronşite
Metekodin Öksürük hapi
Metekodin Öksürük şurubu
Algo - Liniment Ağrı
Algo - Wax Ağrı merhemi
Algo - Wax Vazo Grip ve
ağrılarda
Algo - Wax Nazal Nezle
merhemi
Ma-ka-ta Basur merhemi
Cutli - Cura Cilt losyonu
Pedi - Cura Ayak banyosu
Pilo - Cura Saç ilacı
Lokman Kaşe ağrı kesici
Panason (20 Gr. paket)
Sağlık çayı
Panason (50 Gr. alüm. kutu)
Lokman Çayı Afiyet çayı
Dr. Krom Diş patı
(Folklor : 108)

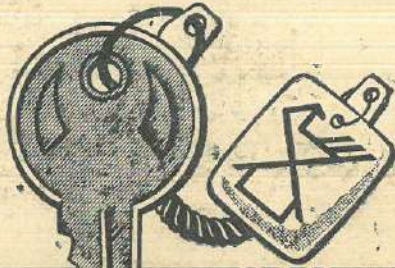

Şansınız.
Başarınız
ve istikbaliniz,
Türkiye Vakıflar
Bankasında
açtıracağınız
hesapla
Gerçekleşir.

TÜRKİYE VAKIFLAR BANKASI

(Basın : 20224 — 6148 — 109)

evinizin bankası - herkesin bankası

**TÜRKİYE
EMLAK KREDİ BANKASI**

(Basın : 60109 — 110)

**EN KÜÇÜK
TASARRUFLARINIZA,
BÜYÜK
TASARRUFLARINIZ
GİBİ DEĞER
VEREN BANKA**

AKBANK

(Folklor 111)

1868...1974

**ASIRLIK TECRÜBE
ARADIĞINIZ EMNİYET
ZENGİN İKRAMİYE
SOSYAL HİZMET**

ASIRLIK TASARRUF BANKASI

**EMNİYET
SANDIĞI**

(Basın : 60025 — 112)

TFLWNUDGGCBVNJEHXBRINHE
COCOCOCOCOCOCOCOC

WMQXHKBAŞE

ADÖTFUNG

MZKÖY

NÖİDÖ

AIÖB

**BANKANIZI
SEÇTİNİZ Mİ?**

demek ki
görüşünüz
kuvvetli...

287.

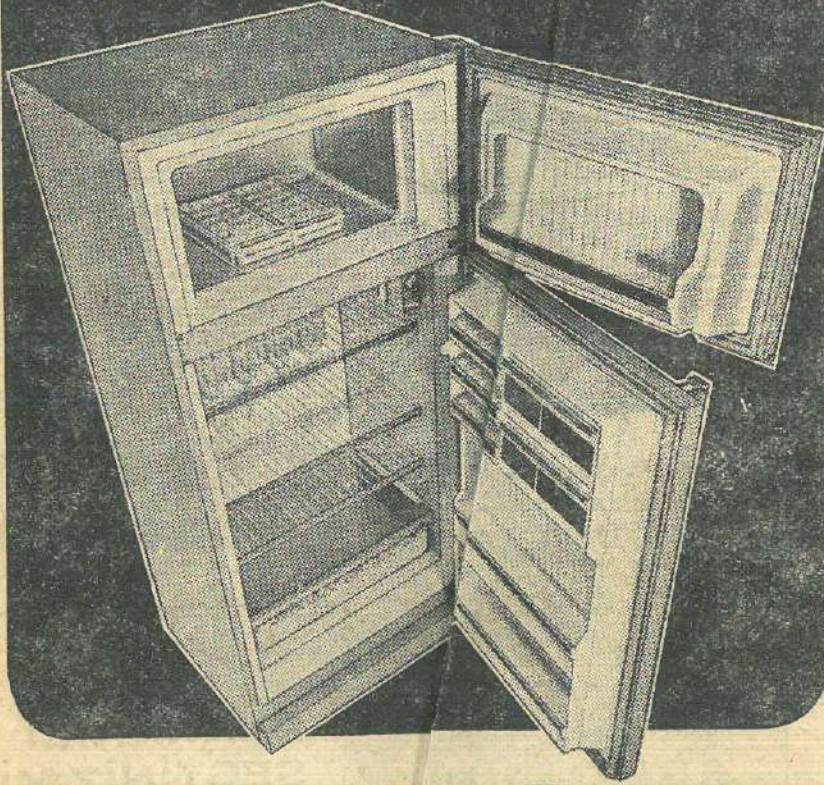

TÜRK TİCARET BANKASI

EDİRNE'den KARS'a kadar her köşesinde hizmetinizde

ARÇELİK dupleks

İKİ AYRI SOĞUTMA TEK MOTORLA

Arçelik Duplex'te, normal bir buzdolabı olan alt bölme için gerekli soğutmayı da üstteki "derin dondurucu" bölme için gerekli o müthiş soğutmayı da tek motor sağlar. Böylece, daha az elektrik sarfıyatı ve daha az arızalanma ihtimaliyle daha masrafsızdır Arçelik Duplex. Daha sessizdir.

Tek motorlu Arçelik Duplex'te yiveklere içeceklerle ayrı bir yer daha büyüktür. İkinci soğutma tek motorla! İkili buzdolabı yapımında bu dünyada uygulanan sistem budur. Yurdumuzda yalnız Arçelik, Duplex'te bu sistemle başlamış, bu sistemle devam etmektedir!

Genel Satıcıları:
BEKO TİCARET A.Ş.
Tel.: 49 00 59
BURLA BİRADERLER ve Şti.
Tel.: 45 52 00

kalitede öncü... fiyatta ölçü

288

(Yeni Ajans : — 114)

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

EKİM 1974

İÇİNDEKİLER:

Kıbrıs Türk Folkloru	İhsan HİNÇER
Kadirli ve Erzurum Bilmeceleri	Dr. Saim SAKAOĞLU
Halk Oyunlarımızda Çıkmazlar	Sebahattin BULUT
Eski İstanbul Ramazanları ve Mahyalar	Erdem YÜCEL
Posof Köylerinde Ağaç	Cemender ARSLANOĞLU
Folklorcularımız : Hasan Esref Ertekin	Ali Rıza ÖNDER
I. Sırp Ayaklanmasında Yazılan Şapça Destanı	Doç. Dr. Jubinda RAYKOVİÇ
Sille'li Aşık Fıgani'nin Bir Koşması	Mustafa ATAMAN
1897 Türk-Yunan Savaşında Yakılan Türküler	Erdoğan GÖKÇE
Aşık Lisanî'nin Yemen Destanı	M. Sabri KOZ
"E. Çelebi Seyahatnâmesi Folklorik Dizini"	M. Şakir ÜLKÜTAŞIR
Karagöz Sanatçısı Ragıp Tuğtekin'le Bir Konuşma	Nail TAN
Boğaziçi Üniversitesi Halkbilimi Yılığ — Karagöz (Semineri)	T.F.A.

BİZE GELEN KİTAPLAR

SAYI: 303

KURUŞ: 250

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA ÇIKAR HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

289